

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU33

Ett mer likvärdigt skolval

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i skollagen förutom i de delar som handlar om att kommunala resursskolor med förskoleklass och fristående resursskolor med förskoleklass, grundskola och grundsärskola ska tillämpa urvalsgrunden att de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder ska prioriteras. Därmed avstyrker utskottet delvis propositionen och tillstyrker delvis vissa motionsyrkanden.

Utskottet föreslår även ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag om ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier, obligatoriskt skolval, bättre information och där bl.a. kötid finns med som möjlig urvalsgrund. Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden.

De behandlade lagändringar som utskottet avstyrker handlar om att urvalsgrunder som ska få användas vid urval till skolenheter med kommunal och enskild huvudman för förskoleklass, grundskola och grundsärskola ska regleras i skollagen. Vidare avstyrks bl.a. att huvudmän för förskoleklass och grundskola så långt det är möjligt aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Utskottet anser att den lagstiftning som regeringen föreslår är otydlig och bl.a. skulle medföra att rätten att välja skola inskränks.

I betänkandet finns fem reservationer (S, SD, V, KD, MP). I en reservation (S, V, MP) tillstyrks regeringens förslag till lag om ändring i skollagen och i en reservation (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:158 Ett mer likvärdigt skolval.

20 yrkanden i följdmotioner.

Två yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	6
Utskottets överväganden.....	8
Inledning.....	8
Lagförslaget.....	8
Utskottets ställningstagande.....	31
Ett nytt förslag om ett utvecklat skolval.....	32
Utskottets ställningstagande.....	33
Övriga frågor om skolval.....	33
Utskottets ställningstagande.....	35
Reservationer.....	36
1. Lagförslaget i övrigt, punkt 2 (S, V, MP).....	36
2. Ett nytt förslag om ett utvecklat skolval, punkt 3 (S, V, MP).....	37
3. Övriga frågor om skolval, punkt 4 (SD, KD).....	37
4. Övriga frågor om skolval, punkt 4 (MP).....	38
5. Samordnad antagning m.m., punkt 5 (KD).....	39
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	40
Propositionen.....	40
Följdmotionerna.....	40
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22.....	42
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	43
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag.....	56

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lagförslaget i fråga om resursskolor

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar som avser 9 kap. 17 §, 10 kap. 35 § och 11 kap. 34 § med den ändringen att 9 kap. 15 § ska ha den lydelse utskottet föreslår i bilaga 3, och ingressen ska ha den lydelse som följer av detta.

Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2021/22:158 i denna del.

2. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan under förslagspunkt 1.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 1,
2021/22:4567 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1,
2021/22:4581 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1,
2021/22:4602 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 1 och
2021/22:4614 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 och
avslår proposition 2021/22:158 i denna del.

Reservation 1 (S, V, MP)

3. Ett nytt förslag om ett utvecklat skolval

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ett nytt förslag om ett utvecklat skolval och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2,
2021/22:4581 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2,
2021/22:4602 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 2 och
2021/22:4614 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 2 (S, V, MP)

4. Övriga frågor om skolval

Riksdagen avslår motionerna
2021/22:2609 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 3,
2021/22:4209 av Annika Hirvonen och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkande 2,
2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkandena 3–5 och 7,
2021/22:4567 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2–5 och
2021/22:4608 av Annika Hirvonen (MP).

Reservation 3 (SD, KD)

Reservation 4 (MP)

5. Samordnad antagning m.m.

Riksdagen avslår motion

2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkandena 6 och 8.

Reservation 5 (KD)

Stockholm den 9 juni 2022

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Pia Nilsson (S), Josefin Malmqvist (M), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvist (SD), Linus Sköld (S), Christian Carlsson (KD), Michael Rubbestad (SD), Annika Hirvonen (MP), Noria Manouchi (M) och Aylin Fazelian (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 19 juli 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att minska skolsegregationen och förbättra resurstilldelningen till förskoleklass och grundskola i syfte att öka likvärdigheten inom dessa skolformer (dir. 2018:71). Utredaren skulle bl.a. analysera och ta ställning till hur bestämmelserna om dels placering vid kommunala skolenheter, dels mottagande och urval till fristående skolor bör ändras för att i större utsträckning främja en allsidig social sammansättning av elever inom förskoleklass och grundskola samt, vid behov, grundsärskola. Utredningen, som antog namnet Utredningen om en mer likvärdig skola, överlämnade i april 2020 betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28). Betänkandet har remissbehandlats. I propositionen behandlas de förslag i betänkandet som rör allsidig social sammansättning och reglerade urvalsgrunder.

Regeringen beslutade den 14 september 2014 att en särskild utredare skulle kartlägga hur budgetering och redovisning går till i kommuner och hos enskilda huvudmän för fristående skolor (dir. 2014:126). I tilläggsdirektiv gavs utredaren i uppdrag att bl.a. utreda hur kommunerna kan ges ett avgörande inflytande över nyetableringar av skolor som är avsedda att drivas med vinstsyfte (dir. 2015:37). Utredningen, som antog namnet Skolkostnadsutredningen, redovisade sitt uppdrag i betänkandet Det stämmer! Ökad transparens och mer lika villkor (SOU 2016:66). Betänkandet har remissbehandlats. I propositionen behandlas det förslag i betänkandet som avser förtydligade bestämmelser vid nyetablering av fristående skolor.

Under den fortsatta beredningen har Integritetsskyddsmyndigheten, Skolverket, Skolinspektionen och Specialpedagogiska skolmyndigheten getts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss som huvudsakligen överensstämmer med förslagen i propositionen.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har getts tillfälle att yttra sig över ett utdrag ur ett utkast till lagrådsremiss med förslag om dels att den s.k. närhetsgarantin inte ska gälla för kommunala resursskolor med förskoleklass, dels en urvalsbestämmelse för sådana skolor. Förslagen överensstämmer med förslaget i propositionen.

Idéburna skolors riksförbund, Friskolornas riksförbund, Riksförbundet Attention, Autism- och Aspergerförbundet, Riksförbundet för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (FUB), Utvecklingspedagogik Sverige AB, Vintertullsskolan i Stockholm AB och Funktionsrätt Sverige har getts tillfälle att yttra sig över ett utdrag ur ett utkast till lagrådsremiss med förslag till bestämmelser om urval för fristående resursskolor som överensstämmer med förslagen i propositionen.

Propositionen föregås av två andra propositioner som regeringen fattade beslut om samma dag och överlämnade till riksdagen. I dem föreslås ändringar i skollagen (2010:800) som påverkar utformningen av de förslag till ändringar i samma lag som lämnas i denna proposition. De lagförslag som lämnas i propositionen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd (prop. 2021/22:156) och propositionen Tydligare krav på fristående förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning (prop. 2021/22:157) träder i kraft före de ändringar som föreslås i den nu aktuella propositionen. Lagförslagen i denna proposition har därför utformats med beaktande av de nämnda lagförslagen.

I ärendet föreslår utskottet en följdändring i skollagen med anledning av att delar av regeringens lagförslag i den aktuella propositionen avstyrks. Utskottets lagförslag finns i bilaga 3.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 17 februari 2022 att inhämta Lagrådets yttrande över propositionens lagförslag. Lagrådet lämnar förslagen utan erinran. I förhållande till lagrådsremissen görs vissa språkliga och redaktionella ändringar.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i skollagen (2010:800) om urvalsgrunder för förskoleklass, grundskola och grundsärskola för ett mer rättvist skolval och förtydliganden av bestämmelserna om villkor för nyetablering av fristående skolor. Förslagen syftar till att öka likvärdigheten i skolan och minska skolsegregationen. Regeringen föreslår bl.a. följande

- Huvudmän för förskoleklass och grundskola ska så långt det är möjligt aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter, och, om en sådan är uppnådd, vidta sådana åtgärder som behövs och är möjliga att vidta för att upprätthålla en sådan sammansättning.
- Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om huvudmännens arbete för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter.
- De urvalsgrunder som ska få användas vid urval till skolenheter med kommunal och enskild huvudman för förskoleklass, grundskola och grundsärskola ska regleras i skollagen.
- Skolinspektionen ska vid prövning av ansökningar från enskilda om att bli godkända som huvudmän vid nyetableringar av fristående skolor särskilt beakta elevers rätt till en likvärdig utbildning. Kommuner ska vara skyldiga att yttra sig över ansökningar om godkännande. Närliggande

berörda kommuner ska ges tillfälle att yttra sig över en ansökan som avser en gymnasieskola med enskild huvudman.

Lagändringarna om allsidig social sammansättning och urvalsgrunder för kommunala och enskilda huvudmän föreslås träda i kraft den 1 juli 2023. Bestämmelserna om urval ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas höstterminen 2024. Lagändringarna om tydligare villkor förnyetablering av fristående skolor föreslås träda i kraft den 3 januari 2023.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag och bedömningar och motionsyrkanden gällande regeringens förslag. Därefter behandlas motionsyrkanden som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till lagförslaget.

Lagförslaget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i skollagen förutom i den del som handlar om urvalsgrund för kommunala resursskolor med förskoleklass och fristående resursskolor med förskoleklass, grundskola och grundsärskola och antar en följdändring i skollagen med anledning av att delar av regeringens lagförslag avslås.

Jämför reservation 1 (S, V, MP).

Propositionen

Bakgrund

Alla elever har rätt till en likvärdig utbildning av hög kvalitet

En av de grundläggande principerna för det svenska skolväsendet är att alla barn och elever har rätt till en likvärdig utbildning. Det anges i skollagens (2010:800) inledande kapitel att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas. Alla ska ha lika tillgång till utbildningen i skolväsendet, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden (1 kap. 8 och 9 §§).

Som anges i förarbetena till skollagen bärs ansvaret för en likvärdig utbildning gemensamt av stat och skolhuvudman (Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, prop. 2009/10:165 s. 229).

Kravet på en likvärdig utbildning innebär att alla elever ska ha tillgång till en verksamhet med en så hög kvalitet att de fastställda målen för utbildningen nås, oavsett var i landet eleverna bor eller vilken skola de går i. Hur verksamheten ska utformas för att nå de fastställda målen kan dock variera beroende på lokala behov och förutsättningar. Likvärdighet innebär inte likformighet eller att alla elever ska få lika mycket resurser (prop. 2009/10:165 s. 229 och 638). I stället ska kommunerna fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 b § skollagen). Utbildningen inom skolväsendet syftar till att eleverna

ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Alla barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt och en strävan ska vara att uppväga skillnader i deras förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen). Som anges i förarbetena ligger i detta att skolan har ett kompensatoriskt uppdrag i fråga om dem som har sämre förutsättningar (prop. 2009/10:165 s. 221). Det finns också bestämmelser i skollagen om stöd och särskilt stöd till barn och elever. Utgångspunkten i all verksamhet enligt skollagen ska vara barnets bästa och med barn avses varje människa under 18 år (1 kap. 10 §).

Skolsegregationen försvårar elevernas rätt till en likvärdig utbildning

I de första Pisa-undersökningarna från tidigt 00-tal bedömdes Sverige ha ett skolsystem som var mer likvärdigt än de flesta övriga OECD-länder. Sedan Pisa 2009 har däremot Sverige bedömts vara ett genomsnittsländ när det gäller likvärdighet. Sverige är internationellt sett medelmåttigt när det gäller att kompensera för elevernas socioekonomiska bakgrundsfaktorer och förmågan att uppväga elevernas socioekonomiska förutsättningar. Svensk skola är också mindre likvärdig jämfört med övriga nordiska länder. I ett internationellt jämförande tidsperspektiv, dvs. relativt övriga OECD-länder, har Sverige således tappat mark när det gäller likvärdighet och det går inte att se någon återhämtning under senare år (Pisa 2018 – 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap, Skolverket 2019).

Inte heller sett ur ett nationellt likvärdighetsperspektiv är utvecklingen över tid i grundskolan i Sverige positiv enligt regeringen. Familjebakgrundens betydelse för skolresultaten är stor och har dessutom ökat under de senaste 20 åren (Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor, Skolverket 2018, Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan, bilaga 7 till Långtidsutredningen 2019 [SOU 2019:40]). Betydelsen av familjebakgrund för elevernas kunskapsresultat har ökat, även om familjebakgrundens betydelse för skolresultaten när det gäller svenskfödda elever har varit förhållandevis konstant under en lång period. Den kanske mest nedslående trenden i svensk skola är enligt regeringen den kraftigt ökade spridningen i skolornas kunskapsresultat sedan början av 1990-talet. Det råder enligt propositionen bred enighet om att dessa ökade skillnader mellan skolor i mycket hög grad kan hänföras till ökad skolsegregation. Elever har blivit alltmer uppdelade mellan olika skolor utifrån socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund (bilaga 7 till SOU 2019:40). Skolsegregationen riskerar att påverka skolans kompensatoriska förmåga, dvs. skolans arbete med att motverka att elevernas skilda förutsättningar får genomslag i resultaten, något som drabbar elever med svagare socioekonomisk bakgrund hårdast (De mångkulturella innerstadsskolorna: Om skolval, segregation och utbildningsstrategier i Stockholm, avhandling Stockholms universitet, Kallstenius, 2010, Förorten, skolan och ungdomskulturen – reproduktion av

marginalitet och ungas informella lärande, Sernhede [red] 2011, Schools, choice and reputation: Local school markets and the distribution of symbolic capital in segregated cities. Research in Comparative and International Education 1, s. 1–18, Daidalos, Bunar och Ambrose, 2016).

2015 års skolkommision pekar ut den ökande skolsegregationen som en allvarlig systemsvagheter i den svenska skolan. Skolkommisionen konstaterar att det finns en risk för att nivån på undervisningen och förväntningarna på elevernas prestationer anpassas till deras bakgrundsförutsättningar. Skolor med en mer utmanande elevsammansättning har också ofta svårt att attrahera skickliga lärare med lång erfarenhet, vilket i sin tur riskerar att få konsekvenser för elevernas prestationer (Samling för skolan – Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet [SOU 2016:38]). Långtidsutredningen finner att grundskolor med svaga elevförutsättningar har högre lärartäthet jämfört med skolor med starkare elevförutsättningar och konstaterar att fördelningen av lärarresurser i detta avseende är kompensatorisk (bilaga 7 till SOU 2019:40). Däremot fördelas lärares kompetens snarare så att initiala skillnader i förutsättningar förstärks. Kommunala skolor med svaga elevförutsättningar har lärare med lägre kompetens än kommunala skolor med starka elevförutsättningar. Långtidsutredningen konstaterar också att omsättningen av lärare är högre på skolor med svaga elevförutsättningar eftersom lärare arbetar på dessa skolor under kortare tid.

Skolverket slår i sin lägesbedömning 2020 fast att vilken skola en elev går i får allt större betydelse för elevens resultat. Elever som går i en skola med många elever med sämre förutsättningar tenderar generellt sett att nå sämre kunskapsresultat, liksom det omvända. Dessa s.k. skolnivåeffekter, dvs. elevsammansättningens betydelse för den enskilda elevens resultat, har ökat betydligt under 2000-talet. Skillnader som har observerats mellan skolor kan, enligt viss forskning, även förklaras av kamrateffekter där en elevs resultat påverkas av hur väl övriga skolkamrater presterar. Att kamrateffekter existerar finns det i forskningen relativt samstämmigt stöd för enligt Skolverket och Långtidsutredningen. Enligt en forskningsöversikt från Institutet för arbetsmarknadspolitisk och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är evidensen för att kamrater har effekter för skolresultaten inte entydig i forskningen, men det finns starkare evidens för att kamrateffekter har betydelse för individen på lång sikt när det gäller sociala utfall och beteenden (Vad kan den nationalekonomiska forskningen lära oss om framgångsfaktorer i skolan?, Holmlund, IFAU, Rapport 2020:10). Elevsammansättningen påverkar vad läraren gör och kan göra i undervisningen. Vilka som är en elevs klasskamrater har därför enligt regeringen stor betydelse för vad eleven lär sig. En ökad skolsegregation kan med tiden göra att sådana s.k. kamrateffekter och lärarförväntningar får ett större genomslag.

Skolsegregationen har inte bara betydelse för skolans förutsättningar att klara av det kompensatoriska uppdraget och att stödja elevernas utveckling mot de nationella målen. Den kan också leda till stigmatisering av elever som

går i skolor med mindre gynnsam socioekonomisk sammansättning och ha en negativ påverkan på den sociala sammanhållningen i samhället (Skolverkets lägesbedömning 2020). I ett samhälle där elever med olika bakgrund möts i mindre utsträckning finns det en risk för att förståelsen och toleransen mellan olika samhällsgrupper minskar. Det innebär enligt regeringen att skolans mål att förmedla en gemensam värdegrund försvåras. Att elever med olika social och kulturell bakgrund går på samma skolor och arbetar i samma klassrum kan alltså ha ett samhälleligt värde utöver hur kunskapsresultaten eventuellt kan påverkas.

För att alla barn och unga ska ges goda framtidsutsikter krävs insatser för att minska skolsegregationen. Om skolsegregationen leder till sämre kunskapsresultat, får det följderna att unga vuxna får sämre möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och därmed sämre ekonomiska förutsättningar. Därmed riskerar den socioekonomiska segregationen att förstärkas ytterligare. I regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation konstateras att skolsegregation också får negativa konsekvenser för elevernas sociala utveckling och för sammanhållningen i samhället som helhet. I vuxen ålder kan det leda till ökade klyftor, ökat misstroende och mindre tolerans för olikheter.

Skolmarknaden förstärker skolsegregationen ytterligare

Friskolereformen och införandet av det fria skolvalet gav upphov till fler enskilda huvudmän och större möjlighet att välja mellan skolor ...

I början av 1990-talet infördes friskolereformen och möjligheten att välja skola utökades, vilket förde med sig nya krav på kommunerna, bl.a. när det gäller planering och dimensionering av skolorna och utbetalande av ersättning till enskilda huvudmän för fristående skolor. Reformerna gav upphov till fler enskilda huvudmän och större möjlighet för elever att välja mellan skolor, såväl mellan olika kommunala skolor som mellan det offentliga skolväsendet och fristående skolor. En av de bakomliggande tankarna var att införandet av marknadsmekanismer skulle leda till pedagogisk förnyelse, vara mer resurseffektivt och höja kvaliteten i hela skolväsendet. Högsta möjliga kvalitet för alla elever skulle uppnås till den av ersättningen givna kostnaden genom att marknadskrafterna fick verka. Andra viktiga anledningar till reformerna var föräldrars och elevers möjligheter att själva välja, liksom en strävan efter större mångfald av skolor med olika inriktningar och pedagogik. Eleverna skulle få möjlighet att välja skola och utbudet skulle anpassas till vårdnadshavares och elevers efterfrågan (prop. 1991/92:95 om valfrihet och fristående skolor och prop. 1992/93:230 Valfrihet i skolan). Sedan friskolereformen har ökningen av antalet skolor med enskilda huvudmän enligt regeringen varit mycket snabb. År 1992 fanns det 66 statsunderstödda fristående skolor på grundskolenivå, vilket kan jämföras med 822 fristående skolenheter inom grundskolan läsåret 2020/21 (prop. 1991/92:95 och Skolverkets statistik).

... men har också lett till ökad skolsegregation

Reformerna har enligt regeringen lett till att det har införts marknadsliknande drag på skolområdet. Utredningen om en likvärdig skola anför att etableringsfrihet för kommunala och fristående skolor, skolval mellan kommunala och fristående skolor samt att en ersättning följer med eleven när eleven flyttar mellan olika huvudmän brukar anses vara av särskild betydelse i beskrivningen av den s.k. skolmarknadens olika delar. Det finns dock ingen fullständig etableringsfrihet på skolområdet. Den som vill starta en fristående skola måste först godkännas av Skolinspektionen som huvudman och ett antal villkor måste vara uppfyllda för att detta ska kunna ske (2 kap. 5 § skollagen).

Utredningen konstaterar att det råder bred konsensus i forskningen om att skolval och en ökad förekomst av fristående skolor har bidragit till ökad, snarare än minskad, social och etnisk segregation i den svenska grundskolan, även om huvuddelen av den ökade skolsegregationen sedan 1990-talets början kan hänföras till det segregerade boendet. Denna slutsats ligger också i linje med de internationella erfarenheterna av skolval.

Enligt utredningen kan den s.k. skolmarknaden i dag, i likhet med vad Valfärdsutredningen (SOU 2016:78) konstaterar när det gäller den offentligt finansierade välfärden generellt, inte anses fungera väl och kunna leda till högre kvalitet. Detta anses bero bl.a. på svårigheter att mäta skolors kvalitet och variationen i vilken information som finns tillgänglig för elever och vårdnadshavare i samband med skolval. Långtidsutredningen drar liknande slutsatser och konstaterar att kunskapsläget och andra förutsättningar skiljer sig åt mellan elevgrupper. Detta riskerar leda till att skolvalet bidrar till att platserna på skolor med hög kvalitet i högre grad tillfaller elevgrupper med goda förutsättningar, vilket påverkar skolans likvärdighet. Enligt Långtidsutredningen finns det dessutom tecken på att detta mönster har förstärkts över tid. Jämlikhetskommissionen konstaterar att skolvalets nuvarande konstruktion innebär att elevers och föräldrars individuella önskemål visserligen kan komma till uttryck, men att systemet inte ger utrymme för att väga samman individuella önskemål och samhällliga mål om integration och kontakter mellan barn med olika bakgrund (SOU 2020:46). Enligt Långtidsutredningen kan cirka en tredjedel av den totala ökningen av skolsegregationen förklaras av skolvalet. Skolvalet i dess nuvarande utformning förstärker den socioekonomiska segregationen och sambandet mellan boendesegregation och skolsegregationen. Det nuvarande systemet för skolval som bl.a. tillåter kötid innebär också att barn i familjer som är nyinflyttade i en kommun i vissa fall inte har några möjligheter att komma in på en populär fristående skola. Det innebär att skolvalet i dess nuvarande utformning inte ger alla vårdnadshavare lika möjligheter att välja skola för sina barn. För att öka likvärdigheten i svenskt skolväsende krävs därför verkningfulla åtgärder.

Nuvarande reglering

Placering av elever vid offentliga och fristående skolor

Placering vid skolenheter med kommunal huvudman

En elev ska i förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan i första hand placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå (9 kap. 15 § första stycket, 10 kap. 30 § första stycket och 11 kap. 29 § första stycket skollagen). Kommunerna ska vid fördelning av elever på olika skolor i första hand utgå från vårdnadshavarnas önskemål. Kommunen är skyldig att ta hänsyn även till elever vars vårdnadshavare inte har framfört något önskemål om placering vid en viss skolenhet. Om antalet sökande elever till en skola är större än antalet platser bedömer kommunen vilka elever som har rätt till plats. Om den av vårdnadshavaren önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska kommunen placera eleven vid en annan av kommunens skolenheter än den önskade. Vid fler sökande än platser gäller således en närhetsprincip. Vad som i skollagen avses med uttrycket "nära hemmet" är inte närmare definierat vare sig i lagen eller i dess förarbeten. Innebörden får antas vara beroende av de lokala förhållandena, varför det i första hand får anses ankomma på varje kommun att för sig bestämma vilka kriterier som ska gälla, med beaktande av faktorer som t.ex. elevernas ålder och avståndet mellan hemmet och olika tillgängliga skolor. Bestämmelserna kan dock inte anses ge utrymme för att de elever som bor närmast en viss skola enbart av detta skäl ges företräde framför andra sökande i kommunen.

Kommunen får annars frångå vårdnadshavares önskemål om placering om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen. Vad avser grundskolan och grundsärskolan, kan kommuner även frångå vårdnadshavares önskemål om placering om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero (9 kap. 15 § andra stycket, 10 kap. 30 § andra stycket och 11 kap. 29 § andra stycket skollagen).

Hur en kommun ska göra ett urval av de elever som måste placeras i en annan skolenhet än den önskade är inte närmare reglerat i skollagen. Kommunen har en viss frihet att bestämma vilka kriterier som ska läggas till grund för prioriteringen. Ett grundläggande krav är dock att urvalet sker på ett objektivt, sakligt och icke-diskriminerande sätt och med hänsyn till vad som sammantaget är bäst för samtliga elever (se Högsta förvaltningsdomstolen, HFD 2015 ref. 50).

Utöver vad som anges ovan framgår det av domstolspraxis (HFD 2017 ref. 50) att kommuner kan specialisera sin verksamhet vid vissa skolenheter för elever i behov av särskilt stöd (jfr prop. 2009/10:165 s. 382), s.k. resursskolor.

Mottagande vid skolenheter med enskild huvudman

Huvudregeln för fristående förskoleklasser, grundskolor och grundsärskolor är att de ska vara öppna för alla elever, oavsett om de är bosatta i den kommun där skolan ligger eller inte (9 kap. 17 §, 10 kap. 35 § och 11 kap. 34 § skollagen). En elevs vårdnadshavare kan därför ansöka om plats i en fristående grundskola i eller utanför hemkommunen. Att skolan ska vara öppen för alla innebär att enheten i mån av plats ska ta emot alla som söker dit (prop. 2009/10:165 s. 743). Det får inte finnas något krav på t.ex. etniskt ursprung eller församlingstillhörighet för att tas emot som elev vid en fristående skola (prop. 2009/10:165 s. 382).

Det finns dock en möjlighet för enskilda huvudmän att begränsa utbildningen i fristående förskoleklasser till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling (9 kap. 17 §), s.k. resursskolor. Det finns även möjlighet att begränsa utbildningen i fristående grundskolor och grundsärskolor till att avse 1. vissa årskurser, 2. elever som är i behov av särskilt stöd (s.k. resursskolor) och 3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för (10 kap. 35 § och 11 kap. 34 § skollagen). Med det sistnämnda avses enligt förarbetena t.ex. engelskspråkig undervisning (prop. 2009/10:165 s. 382). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar.

Om det finns fler sökande än platser till en fristående förskoleklass, grundskola eller grundsärskola ska urvalet göras på grunder som är förenliga med att en fristående förskoleklass, grundskola eller grundsärskola som huvudregel ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i skolformen och som Skolinspektionen godkänt (9 kap. 18 §, 10 kap. 36 § och 11 kap. 35 § skollagen). I förarbetena till skollagen anges kötid, syskonförtur och geografisk närhet som exempel på urvalsgrunder som ska anses vara förenliga med öppenhetskravet (prop. 1995/96:200 s. 70 och prop. 2009/10:165 s. 744). De urvalsgrunder som Skolinspektionen hittills har godkänt med stöd av förarbetsuttalanden är anmälningstid, syskonförtur, plats i förskoleklass, geografisk närhet och verksamhetsmässigt samband (organisatoriskt eller pedagogiskt).

Avvikelser från huvudregeln kan förekomma med stöd av föreskrifter som tillåter vissa tester och prov som villkor för antagning eller grund för urval (se vidare nedan) eller, när det gäller grundskolan, andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar. Exempel på sådana utbildningar är särskild utbildning med judiska studier och förberedande dansutbildning (se 10 kap. 6 a § skollagen, förordningen [2011:398] om särskild utbildning med judiska studier i grundskolan och förordningen [2011:7] om dansutbildning).

Den 1 november 2016 infördes genom förordningen (2016:910) om särskild kvot i fristående skolor en möjlighet för huvudmän för fristående skolor att inrätta en särskild kvot för elever som har varit bosatta i Sverige kortare tid än två år före starten av det aktuella läsåret. Bestämmelserna om den särskilda kvoten upphörde att gälla vid utgången av 2021.

Vilka möjligheter finns det att överklaga skolplaceringsbeslut?

En kommuns beslut om att neka en viss skolplacering kan överklagas antingen till Skolväsendets överklagandenämnd eller till en förvaltningsdomstol, beroende på vilken grund för avslag som kommunen har tillämpat.

Beslut om att placera en elev vid en annan skola än den som vårdnadshavare önskat som grundas på att den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen eller, när det gäller grundskolan och grundsärskolan, om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero, kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd genom ett s.k. förvaltningsrättsligt överklagande (9 kap. 15 § andra stycket, 10 kap. 30 § andra stycket, 11 kap. 29 § andra stycket skollagen och 28 kap. 12 § 6 skollagen). Beslut enligt det första stycket i respektive paragraf, dvs. beslut att neka en elev den placering som elevens vårdnadshavare har önskat på den grunden att en sådan placering skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, kan dock bara överklagas genom s.k. laglighetsprövning (28 kap. 18 § skollagen).

När det gäller skillnaderna mellan förvaltningsrättsligt överklagande och laglighetsprövning kan följande lyftas fram. Laglighetsprövningen regleras i 13 kap. kommunallagen (2017:725) och innebär att varje kommunmedlem kan få lagligheten av kommunens eller regionens beslut prövad genom att överklaga beslutet till förvaltningsrätten, oavsett om beslutet angår honom eller henne personligen. Domstolen prövar vidare endast beslutets laglighet, inte om beslutet är lämpligt eller skäligt, och domstolen får inte ändra eller ersätta det överklagade beslutet med något annat beslut. Utmärkande för förvaltningsrättsligt överklagande, som regleras bl.a. i förvaltningslagen (2017:900), är att endast den person eller det företag som beslutet angår får överklaga, om det har gått honom eller henne emot. Domstolen prövar både beslutets laglighet och lämplighet och domstolen kan upphäva, ändra eller helt ersätta det tidigare beslutet med ett nytt beslut.

Enligt dagens bestämmelser finns det ingen möjlighet att överklaga enskilda huvudmäns beslut om att neka en elev mottagande. Offentlighetsprincipen gäller i dag inte heller för enskilda huvudmän varför det inte finns någon möjlighet för enskilda att ta del av och granska ansökningarna till en skola med enskild huvudman.

Det råder förbud mot diskriminering i skolväsendet

Skollagen hänvisar till diskrimineringslagen (2008:567) som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (1 kap. 8 § skollagen). I diskrimineringslagen finns bestämmelser om förbud mot diskriminering i samband med utbildning. Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen får enligt diskrimineringslagen inte diskriminera något barn eller någon elev som deltar

i eller söker till verksamheten (2 kap. 5 §). Såväl direkt som indirekt diskriminering är förbjuden.

Prövningen av ansökningar från enskilda om att bli godkända som huvudmän enligt skollagen

Särskilt om yttrande - kommunen ska ges tillfälle att yttra sig

När Skolinspektionen ska pröva en ansökan från en enskild om att få starta förskoleklass, grundskola eller grundsärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med någon av dessa skolformer, ska den kommun där utbildningen ska bedrivas ges tillfälle att yttra sig. Om kommunen väljer att yttra sig bör en konsekvensbeskrivning bifogas till yttrandet (2 kap. 2 § skolförordningen [2011:185]). Motsvarande bestämmelser finns i fråga om ansökan från en enskild om att starta gymnasieskola och gymnasiesärskola (2 kap. 2 § gymnasieförordningen [2010:2039]). För utbildning på gymnasienivå gäller att även de närliggande kommuner som kan antas bli berörda av ansökan ska ges tillfälle att yttra sig.

Särskilt om samråd

En enskild huvudman som vill etablera sig i en kommun ska samråda med kommunen om den verksamhet som ska startas. Samrådet ska äga rum innan huvudmannen startar utbildning inom förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Om utbildningen ska bedrivas i form av gymnasieskola eller gymnasiesärskola, ska kommunen ge närliggande kommuner tillfälle att medverka i samrådet. Det är den enskilde huvudmannen som ansvarar för att samrådet dokumenteras. Genom en sådan dokumentation kan den enskilde huvudmannen visa att samråd har skett vid den etableringskontroll som Skolinspektionen ska genomföra inom ramen för sin tillsyn innan utbildningen startar (2 kap. 6 a § och 26 kap. 9 a § skollagen).

Syftet med ett samråd är att den enskilde huvudmannen och den berörda kommunen ska kunna ta upp och diskutera allehanda frågor som har samband med verksamheten. Någon reglering av vilka specifika frågor och omständigheter som ska behandlas i ett samråd finns inte utan det är upp till parterna att ta upp de frågor som är relevanta i det aktuella fallet, utifrån de lokala förhållandena (Villkor för fristående skolor m.m., prop. 2013/14:112 Villkor för fristående skolor m.m., s. 17).

Andra planerade ändringar i skollagen som rör samma delar av regleringen

Regeringen har fattat beslut om andra propositioner där det föreslås ändringar i det redovisade regelverket. Det gäller bl.a. följande:

I proposition 2021/22:156 Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd föreslås ändringar i skollagen som tydliggör regelverket för kommunala

resursskolor inom grundskolan och grundsärskolan. Det föreslås att elever som har störst stödbehov prioriteras vid ett urval till sådana skolor. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 juli 2022. De nya bestämmelserna om resursskolor föreslås tillämpas för utbildning som bedrivs efter den 1 juli 2023.

I proposition 2021/22:162 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning föreslås namnändringar som innebär att grundsärskola respektive gymnasiesärskola ändras till anpassad grundskola respektive anpassad gymnasieskola. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 juli 2023.

Eftersom förslagen i ovan nämnda propositioner delvis avser samma paragrafer som det i den nu aktuella propositionen föreslås ändringar i, har förslagen i respektive proposition utformats med beaktande av förslagen i de andra propositionerna

Huvudmännen ska verka för en allsidig social elevsammansättning

Regeringens förslag

Huvudmän för förskoleklass och grundskola ska så långt det är möjligt aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Om en allsidig social sammansättning redan är uppnådd ska huvudmannen vidta sådana åtgärder som behövs och är möjliga att vidta för att upprätthålla en sådan sammansättning.

Huvudmännen ska bedriva detta arbete kontinuerligt och med god framförhållning i förhållande till huvudmannens beslut om vilka urvalsgrunder som ska tillämpas vid placering eller mottagande vid huvudmannens skolenheter. I arbetet ska ingå att bedöma om elevsammansättningen på huvudmännens skolenheter är socialt allsidig. Om så inte är fallet eller om det finns en risk för att sammansättningen blir mindre allsidig, ska huvudmannen utreda och analysera vilka åtgärder som är möjliga att genomföra och som kan väntas bidra till en mer allsidig social elevsammansättning eller till upprätthållande av en sådan sammansättning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur huvudmännens arbete i dessa avseenden ska bedrivas.

Regeringens bedömning

En rektor för en skolenhet med förskoleklass eller grundskola bör inom givna ramar ha ett ansvar för att verka för en allsidig social sammansättning av undervisningsgrupper.

Skälen för regeringens förslag

Av propositionen framgår bl.a. följande. Det behövs enligt regeringen en mer allsidig social elevsammansättning i Sveriges skolor. Ett tydligt framskrivet krav på en allsidig social elevsammansättning saknas i dagens reglering. Lagstiftning för att stödja arbetet för en allsidig social elevsammansättning har tidigare övervägts. Förslaget att huvudmannen aktivt ska verka för en allsidig

social sammansättning av elever på sina skolenheter lades ursprungligen fram av 2015 års skolkommision. Kommission lyfte fram att den bristande likvärdigheten är ett allvarligt problem i den svenska skolan (Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet [SOU 2017:35]). I proposition 2017/18:182 Samling för skolan föreslog den dåvarande regeringen att det skulle införas en bestämmelse om att huvudmän för förskoleklass, grundskola och gymnasieskola aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Förslaget röstades dock ned i riksdagen (bet. 2017/18:UbU27, rskr. 2017/18:310). Regeringen tillsatte därefter Utredningen om en mer likvärdig skola. Utredningen gör bedömningen att förslaget om allsidig social sammansättning bör läggas fram igen. Att vända utvecklingen och skapa en ökad allsidig social sammansättning i skolan är enligt regeringen mycket angeläget. Det bör därför införas en bestämmelse som ålägger huvudmännen en skyldighet att verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter i enlighet med utredningens förslag. Regeringen bedömer att en sådan bestämmelse kommer att bidra till att motverka skolsegregationen. Bestämmelsen behöver dock kompletteras med andra verktyg.

Vad avses med en allsidig social sammansättning?

Förslaget om en allsidig social sammansättning tar sikte på att elevgrupper med olika socioekonomisk bakgrund ska mötas i skolan. Mindre eller glest befolkade kommuner, mer tätbefolkade kommuner respektive storstadskommuner kan ha vitt skilda behov och förutsättningar att verka för en mer blandad elevsammansättning på sina skolenheter. Av den anledningen har utredningen inte sett det som meningsfullt att i lag definiera begreppet allsidig social sammansättning eller ange vilka omständigheter som ska råda för att målsättningen ska anses vara uppfylld. Utredningen har i stället gjort bedömningen att det bör vara upp till varje huvudman att avgöra detta utifrån lokala förutsättningar och behov inom ramen för gällande regelverk.

Huvudmännens skyldighet att vidta åtgärder för att öka den allsidiga sociala sammansättningen torde inträda i de fall då en övervägande del av eleverna på en skolenhet har ur ett socioekonomiskt perspektiv likartad bakgrund. Det bedöms inte vara möjligt eller lämpligt att ange någon exakt brytpunkt för när det inom eller mellan en huvudmans skolor ska anses råda skolsegregation eller tvärtom, en allsidig social sammansättning. Kravet innebär en skyldighet att så långt det är möjligt arbeta för att öka mångfalden på skolenheten genom att söka få in elever med en ur ett socioekonomiskt perspektiv olikartad bakgrund. Skyldigheten avser generella åtgärder och inte åtgärder som avser enskilda individer eftersom individcentrerade åtgärder riskerar både att vara diskriminerande och integritetskränkande.

Det kommer att finnas verktyg för att bedöma om elevsammansättningen på en skolenhet är homogen eller heterogen, jämför bidragsfördelningen enligt förordningen (2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling som grundar sig på ett av Statistiska centralbyrån (SCB)

beräknat socioekonomiskt index som omfattar alla huvudmän för förskoleklass eller grundskola (se 4 §).

Skyldigheten att verka för att en skolenhet har en allsidig social elevsammansättning bör också innebära en skyldighet för huvudmän för skolor där elevsammansättningen är heterogen att se till att den allsidiga sammansättningen upprätthålls och inte försämras med tiden.

Skyldigheten bör bara avse åtgärder som är möjliga att vidta och som kan antas få effekt.

Bestämmelsen behöver kompletteras för att skapa förutsättningar för en effektiv tillsyn

Avsikten är enligt regeringen att kommunernas arbete med åtgärder för att öka eller bibehålla den allsidiga sociala sammansättningen ska följas upp inom ramen för Skolinspektionens regelbundna tillsyn, och det får inte råda några tvivel om vad som krävs av huvudmännen för att leva upp till bestämmelsen.

Som framgår nedan kommer huvudmännen enligt propositionen att få ytterligare konkreta verktyg i form av lagfästa urvalsregler som de kan använda i sitt arbete för att öka eller upprätthålla den socioekonomiska blandningen av elever på skolenheterna. Huvudmännen behöver bedriva ett systematiskt arbete utifrån hur det ser ut i kommunen och kunna redogöra för på vilket sätt arbetet förväntas bidra till att elevsammansättningen blir mer heterogen eller att en heterogen elevsammansättning upprätthålls. Det bör därför införas en skyldighet för huvudmännen att bedöma om elevsammansättningen på huvudmannens skolenheter är socialt allsidig.

För att stärka upp och stödja huvudmännens arbete med att verka för en mer allsidig social sammansättning på sina skolenheter och för att regleringen ska bli tillräckligt specificerad för att Skolinspektionen – vid konstaterade brister – ska kunna förena sina förelägganden med vite, föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur huvudmännens arbete ska bedrivas. Med en sådan reglering kommer det enligt regeringen inte att råda något tvivel om vad som krävs av huvudmännen för att leva upp till sin skyldighet att aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter eller – om det finns en risk för att en allsidig social sammansättning blir mindre allsidig, t.ex. vid större utflytningar eller utvidgningar av områden – att verka för upprätthållandet av en allsidig social elevsammansättning. Regeringen bedömer att det med ett sådant bemyndigande också skapas förutsättningar för att den föreslagna regleringen ska bli så preciserad som behövs för att Skolinspektionen inte bara ska kunna granska huvudmännens arbete utan också agera vid brister.

Lagfästa urvalsregler för förskoleklass, grundskola och grundsärskola för ett mer rättvist skolval

Urvalsgrunderna ska regleras i skollagen

Regeringens förslag

Om det inte finns plats för alla sökande till en viss skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola ska, liksom hittills, ett urval göras. De urvalsgrunder som ska kunna tillämpas för placering vid skolenheter med kommunal huvudman och mottagande vid skolenheter med enskild huvudman ska regleras i lag.

För placering vid kommunala skolenheter med förskoleklass, grundskola och grundsärskola ska närhetsgarantin, liksom hittills, vara överordnad bestämmelserna om urval. Närhetsgarantin ska dock inte gälla för placering av elever vid kommunala resursskolor med förskoleklass, dvs. skolenheter där utbildningen har begränsats till elever i behov av särskilt stöd.

Skälen för regeringens förslag

Av propositionen framgår bl.a. följande. Förutsättningarna för att åstadkomma en mer heterogen elevsammansättning bedöms kunna öka om man reglerar de urvalsgrunder som kommunerna och de enskilda huvudmännen får tillämpa i situationer där det är fler sökande än antal platser vid en skolenhet. Det finns därför starka skäl för att urvalsgrunder som ska kunna tillämpas vid urval till kommunala och fristående skolenheter med förskoleklass, grundskola och grundsärskola ska regleras i skollagen. Till skillnad mot vad som föreslås gälla i fråga om förslaget om allsidig social sammansättning finns det enligt regeringens bedömning ingen anledning att undanta grundsärskolan från sådana reglerade urvalsgrunder.

Närhetsgarantin, även om den är förenad med vissa nackdelar, bör enligt regeringen behållas.

I proposition 2021/22:156 Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd föreslås att närhetsgarantin inte ska gälla kommunala skolenheter med grundskola och grundsärskola där utbildningen begränsas till elever i behov av särskilt stöd (resursskolor). Regeringen föreslår i denna proposition att motsvarande regler för placering ska införas för kommunala resursskolor med förskoleklass som i den nämnda propositionen föreslås för kommunala resursskolor med grundskola och grundsärskola, dvs. att elever med störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder ska prioriteras. Regeringen anser därför att närhetsgarantin inte heller ska gälla för placering av elever vid kommunala resursskolor med förskoleklass.

Regeringen bedömer att lagfästa urvalsgrunder kommer att ge huvudmännen verktyg för att minska skolsegregationen, samtidigt som sökande får mer likvärdiga chanser att få den önskade skolplaceringen, oavsett var i landet de bor. Lagfästa urvalsgrunder kan också skapa en ökad legitimitet för skolvalssystemet och därmed kunna bidra till att fler vårdnadshavare gör aktiva val.

Föreskrifter om urval är så pass centrala att de enligt regeringen bör finnas på lagnivå. Bestämmelserna bör tas in i skollagen.

Urvalsgrunder för skolor med kommunal huvudman

Regeringens förslag

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola ska ett urval göras.

Vid urvalet till en kommunal skolenhet ska en eller flera av följande grunder få användas för fördelning av de platser som återstår sedan elevers rätt att få en skolplacering nära hemmet har säkerställts:

- syskonförtur
- geografiskt baserat urval
- skolspår
- förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl
- lika möjligheter
- tester och prov samt färdighetsprov i de fall sådana är tillåtna enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen.

Om skolspår tillämpas på en skolenhet med högre årskurser som tar emot elever från den skolenhet där eleven går, ska en elev ingå i urvalet till skolenheten med högre årskurser även om elevens vårdnadshavare inte har uttryckt önskemål om placering vid den skolenheten.

Lika möjligheter ska inte få användas som enda urvalsgrund.

Det ska i skollagen anges att de föreslagna bestämmelserna om urvalsgrunder inte blir tillämpliga vid urval till skolenheter med förskoleklass där utbildningen har begränsats till att avse elever som är i behov av särskilt stöd (resursskolor), resursskolor med grundskola eller resursskolor med grundsärskola. För resursskola med förskoleklass ska i stället, på motsvarande sätt som föreslås för resursskolor med grundskola och resursskolor med grundsärskola i propositionen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd, gälla att om det inte finns plats för alla sökande ska ett urval göras där de elever prioriteras som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder.

Regeringens bedömning

Förslaget om kvot som möjlig urvalsgrund bör inte genomföras.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Regeringen har ovan tagit ställning för dels att närhetsgarantin som huvudregel fortfarande ska vara överordnad urvalsgrunderna, dels att de urvalsgrunder som huvudmän för skolenheter ska kunna använda sig av ska regleras i skollagen. En elev vars vårdnadshavare inte har anmält önskemål om skolplacering ska placeras enligt närhetsgarantin. Detsamma gäller elever vars vårdnadshavares önskemål om att eleven ska placeras på en viss skolenhet inte

har kunnat tillgodoses. De platser vid en skolenhet som ska fördelas vid urvalet är alltså de som återstår sedan närhetsgarantin har säkerställts.

Syskonförtur ska få användas som urvalsgrund. Regeringen anser att det bör vara upp till de kommunala huvudmännen att, inom ramen för de begränsningar som närhetsgarantin sätter, besluta om de närmare förutsättningarna för hur syskonförtur ska tillämpas vid skolenheterna.

Geografiskt baserat urval ska få användas som urvalsgrund. Geografiskt baserat urval innebär att förtur ska kunna ges till elever baserat på olika geografiska kriterier. Det kan t.ex. handla om att kommunen fastställer ett eller flera geografiska områden, s.k. förtursområden för var och en av sina skolenheter och elever som bor inom förtursområdet för en viss skola ges förtur i urvalet till skolenheten i fråga.

Skolspår ska få användas som urvalsgrund. Skolspår innebär att en elev som går vid en viss skolenhet ges förtur till en skolenhet med högre årskurser som tar emot elever från elevens skola.

Lika möjligheter ska få användas som urvalsgrund, men inte som enda urvalsgrund. Regeringen har funnit att starka skäl talar för att lika möjligheter bör tillåtas vid urval till kommunala skolenheter med förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Skolinspektionen har i ett beslut den 20 juni 2012 uttalat att lottning, för att skapa en tydlig urvalsprocess, inte bör användas som enda urvalsgrund utan bör kompletteras med andra urvalsgrunder (dnr 41-2011:2466). Regeringen anser att det är en rimlig avvägning att lika möjligheter får användas som en urvalsgrund, men då endast tillsammans med en eller flera andra urvalsgrunder. Lika möjligheter ska också kunna användas som en urvalsgrund efter att andra urvalsgrunder har tillämpats. Regeringen föreslår således att det ska regleras i skollagen att lika möjligheter ska få användas som urvalsgrund, men inte som enda urvalsgrund. Detta innebär att huvudmannen måste tillämpa minst en annan urvalsgrund.

Kvot ska inte få användas som urvalsgrund. Att använda kvot som urvalsgrund skulle innebära en möjlighet för huvudmän att avsätta platser vid en populär skolenhet för elever som på grund av avståndet till skolan annars inte skulle kunna beredas plats där enligt närhetsgarantin eller enligt övriga urvalsgrunder. Fördelarna ur ett integrationsperspektiv är uppenbara. Samtidigt måste diskrimineringsaspekterna beaktas. Det går inte att bortse ifrån att kvot kan innebära en risk för diskriminering. En annan viktig aspekt i sammanhanget är att kvot, precis som majoriteten av övriga urvalsgrunder, skulle tillämpas vid placering av sådana elever vars vårdnadshavare har uttryckt ett önskemål om placering vid den aktuella skolan. Vid en samlad bedömning av dessa omständigheter gör regeringen bedömningen att förslaget om kvot som möjlig urvalsgrund inte bör genomföras.

Urval ska kunna baseras på färdighetsprov i de fall sådana är tillåtna enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen.

Förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl och urvalsgrunder för resursskolor

Regeringen vill inledningsvis slå fast att alla elever som har behov av extra anpassningar eller är i behov av särskilt stöd har rätt att få det enligt 3 kap. skollagen. Detta gäller oavsett vilken skola eleven går på och oavsett om eleven har placerats på skolenheten med stöd av närhetsgarantin eller med stöd av en urvalsgrund, t.ex. syskonförtur. Vissa skolor har dock specialiserat sig på att ta emot elever i behov av särskilt stöd (resursskolor), och i vissa fall har skolenheter inriktat en del av sin verksamhet på att t.ex. ge undervisning i särskilda undervisningsgrupper enligt 3 kap. 11 § skollagen även för elever som har sin placering på andra skolenheter. Alla skolenheter ska dock ha beredskap att ge sina elever det särskilda stöd som de behöver.

I propositionen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd föreslås att bestämmelserna om skolplacering i grundskolan enligt 10 kap. 30 och 31 §§ och i grundsärskolan enligt 11 kap. 29 och 30 §§ inte ska vara tillämpliga på kommunala resursskolor. Som nämnts ovan innebär det bl.a. att närhetsgarantin inte gäller för dessa skolor. Det föreslås vidare att vid urval till en kommunal resursskola inom skolformerna grundskola och grundsärskola ska elever med störst behov prioriteras. De urvalsregler som föreslås i denna proposition bör således inte tillämpas vid placering på resursskolor. Regeringen föreslår därför att det ska tydliggöras i skollagen att de urvalsgrunder som föreslås i detta avsnitt inte ska tillämpas vid urval till en kommunal resursskola med grundskola eller grundsärskola. I den nämnda propositionen regleras inte kommunala resursskolor inom förskoleklassen. Propositionen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd baseras på Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven förslag i betänkandet En annan möjlighet till särskilt stöd – Reglering av kommunala resursskolor (SOU 2020:42).

Regeringen anser att det inte kan anses tillfredställande att urvalsgrunder regleras för kommunala resursskolor med grundskola och grundsärskola men inte för kommunala resursskolor med förskoleklass. Regeringen anser vidare att den urvalsgrund som föreslås i den ovan nämnda propositionen för kommunala resursskolor med grundskola och grundsärskola är lämplig även för resursskolor med förskoleklass. Det innebär att elever med störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder ska prioriteras.

Regeringen föreslår således dels att skollagen ska kompletteras med en sådan urvalsregel som anges ovan, dels att det ska tydliggöras i skollagen att de urvalsgrunder som i övrigt föreslås i detta avsnitt inte ska tillämpas vid urval till en kommunal resursskola med förskoleklass. Det är naturligtvis viktigt, att placering av elever vid en resursskola redan i förskoleklass sker med stor varsamhet.

Ovan har frågan om elever i behov av särskilt stöd behandlats. En elev med funktionsnedsättning kan ha behov av särskilt stöd, men så behöver inte vara fallet. Det kan bl.a. bero på i vilken utsträckning verksamheten har utvecklat den fysiska, sociala och pedagogiska tillgängligheten. Vidare kan en skola

exempelvis ha anpassat lärmiljön för att bättre möta generella stödbehov hos elever med en viss typ av funktionsnedsättning eller ha tillgång till särskild specialpedagogisk kompetens för elever med vissa funktionsnedsättningar, som inte utgör särskilt stöd, vilket medför att skolan, på motsvarande sätt som anges ovan om särskilt stöd, anser att det fyller en funktion att ha en urvalsgrund som avser elever med denna typ av funktionsnedsättning. Det kan t.ex. finnas skolenheter där lokalerna har anpassats ifråga om ljudmiljön för elever med dövhet eller hörselnedsättningar. Det kan också vara så att en elev har behov av såväl särskilt stöd som andra anpassningar av skolmiljön. Mot denna bakgrund anser regeringen att det bör finnas en urvalsgrund som avser förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl.

Urvalsgrunder för skolor med enskild huvudman

Regeringens förslag

Vid urvalet till en fristående skolenhet ska en eller flera av följande grunder få användas:

- syskonförtur
- geografiskt baserat urval
- verksamhetsmässigt samband mellan skolenheter
- förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl
- lika möjligheter
- urval enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar
- tester och prov samt färdighetsprov i de fall sådana är tillåtna enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen.

Geografiskt baserat urval ska som mest få tillämpas på hälften av platserna vid en skolenhet.

Lika möjligheter ska inte få användas som enda urvalsgrund.

Det ska klargöras i skollagen att ovan föreslagna bestämmelser om urval inte ska tillämpas på utbildningen vid fristående skolenheter med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola där utbildningen har begränsats till att avse elever som är i behov av särskilt stöd (resursskolor). För sådana skolenheter ska i stället gälla att om det inte finns plats för alla sökande ska ett urval göras där de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder ska prioriteras.

Regeringens bedömning

Förslaget om kvot som möjlig urvalsgrund bör inte genomföras.

Utbildningen vid fristående skolenheter med förskoleklass bör även i fortsättningen kunna begränsas till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling. Utbildningen vid fristående skolenheter med

grundskola eller grundsärskola bör även i fortsättningen kunna begränsas till att avse

- vissa årskurser
- elever som är i behov av särskilt stöd
- vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det ska inte längre vara möjligt att använda kötid som urvalsgrund

Enligt rapporter och uppgifter från fristående skolor är kötid, ofta i kombination med syskonförtur, den vanligaste urvalsgrunden som fristående skolor använder sig av. För enskilda huvudmän som även har förskolor, eller två skolor med olika årskurser, tillämpas ofta verksamhetsmässigt samband som primärt urval, vilket oftast innebär att barn som går i huvudmannens förskola ges förtur till förskoleklassen.

Tillämpningen av dessa urvalsgrunder leder, i olika utsträckning, till att platserna vid populära fristående skolor redan är tagna när det är dags för vårdnadshavare till elever som ska börja i förskoleklass att lämna önskemål om skola. Systemet tenderar att gynna barn till föräldrar som med mycket god framförhållning, ibland redan när barnet är nyfött, kan ställa barnet i kö utifrån kunskap om hur skolvalet fungerar, vilka skolor som finns att välja mellan och vilka åtgärder som måste vidtas för att öka sina barns chanser att få en plats på en attraktiv skola. Dessa föräldrar har ofta en gynnsam socioekonomisk bakgrund. Samtidigt missgynnar systemet barn till föräldrar som har en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund, familjer som är nyinflyttade i en kommun eller de som först närmare skolstart försöker välja skola. Systemet kan även missgynna de barn som är födda sent på året.

Regeringen anser bl.a. att kötid är problematisk som urvalsgrund, eftersom det har påtagliga negativa effekter när det gäller skolsegregationen. Vidare anser regeringen att kötid som urvalsgrund innebär en begränsning av valfriheten och att alla vårdnadshavare inte ges samma reella möjligheter att delta i skolvalet på lika villkor. Regeringen gör bedömningen att det inte längre bör vara möjligt att använda kötid som urvalsgrund vid mottagande av elever i fristående skolor.

Urvalsgrunder som ska få användas m.m.

Syskonförtur ska få användas som urvalsgrund. Regeringen ser klara fördelar med att även fristående skolor fortsatt ska få använda denna grund för urval.

Geografiskt baserat urval ska få användas som urvalsgrund. Urvalsgrunden kan enligt regeringen användas för att minska segregation. Det kan vidare även för elever som önskar tas emot vid en fristående skola finnas ett värde i att kunna få gå i en skola där det finns fler barn från det egna bostadsområdet. Urvalsgrunden geografiskt baserat urval möjliggör en ökad förutsägbarhet för de familjer som väljer skola utifrån sådana preferenser. Med hänsyn härtill, och till den betydelse som förslaget om att en huvudman ska vara skyldig att

aktivt verka för en allsidig social elevsammansättning på skolenheten har, bedömer regeringen att det är rimligt att även enskilda huvudmän ska kunna tillämpa geografiska kriterier vid urval till sina skolenheter.

Verksamhetsmässigt samband ska få användas som urvalsgrund. Fördelarna med att kunna använda verksamhetsmässigt samband som urvalsgrund liknar de som finns för de kommunala skolspåren. Urvalsgrunden verksamhetsmässigt samband ger huvudmännen goda förutsättningar för kontinuitet och sammanhållen kvalitet under elevens hela utbildning och därtill även möjlighet att påverka olika skolors elevsammansättning. Genom denna urvalsgrund ges även vårdnadshavare en hög grad av förutsägbarhet.

Regeringen anser att det är rimligt att urvalsgrunden verksamhetsmässigt samband inte ska få användas mellan förskola och förskoleklass, utan bara från förskoleklass till grundskola eller från en grundskola till en annan. En sådan ordning bedöms vara en rimlig avvägning mellan å ena sidan urvalsgrunder som bidrar till kontinuitet och förutsägbarhet och å andra sidan till ett skolval som sker på så lika villkor som möjligt.

Lika möjligheter ska få användas, men inte som enda urvalsgrund. Som redogjorts för ovan när det gäller kommunala huvudmän anser regeringen att urvalsgrunden lika möjligheter inte bör kunna användas som enda urvalsgrund vid urvalet till en skolenhet. Även någon eller några andra urvalsgrunder bör användas för att öka förutsebarheten vid skolvalet.

Kvot ska inte få användas som urvalsgrund.

Urval ska kunna baseras på tester och prov samt färdighetsprov i de fall sådana är tillåtna enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen.

Fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning och särskilda utbildningar

Det finns i dag ett antal undantag från det öppenhetskrav som gäller för fristående skolor, dvs. att varje fristående skola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i den skolformen. Utbildningen får begränsas till att avse vissa årskurser, elever som är i behov av särskilt stöd och vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar. Exempel på sådana utbildningar i grundskolan är särskild utbildning i form av förberedande dansutbildning och särskild utbildning med judiska studier. Enligt regeringens bedömning bör urval till sådana skolor fortsatt få göras i enlighet med vad som särskilt är föreskrivet för dem. Fristående skolor ska även fortsatt kunna begränsa utbildningen till att avse vissa årskurser och elever som är i behov av särskilt stöd.

Förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl och urvalsgrunder för resursskolor

Som framgår ovan föreslår regeringen att det för kommunala huvudmän ska införas urvalsgrunden förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl. Med ”annars har särskilda skäl” avses att eleven på

grund av en funktionsnedsättning har behov av sådana anpassningar som har gjorts på en viss skolenhet eller sådan kompetens som finns på skolenheten.

Regeringen anser att dessa skäl är relevanta även i förhållande till fristående skolor och föreslår därför att motsvarande urvalsgrund ska få användas vid mottagande till en fristående skola.

I propositionen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd föreslås inte någon urvalsregel för fristående resursskolor inom förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Regeringen anser dock att den urvalsgrund som i nämnda proposition föreslås för kommunala resursskolor är lämplig även för fristående resursskolor, dvs. att de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder ska prioriteras.

Regeringen inser att det när urval ska göras kan finnas situationer när det är svårt att avgöra vilken elev som har det största behovet, eftersom många olika faktorer kan behöva vägas mot varandra och eftersom även elevgruppens sammansättning behöver beaktas. Det måste dock vara tydligt att det är elevernas behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder och inte kötid som avgör vilka elever som antas. Annars kan elever med ett mindre stödbehov antas före elever med ett större stödbehov. Även om det är svåra avvägningar som behöver göras anser regeringen att det inte finns någon annan bättre urvalsgrund än att elever med störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder ska prioriteras.

Regeringen föreslår således att bestämmelserna om fristående resursskolor i skollagen, utöver vad som föreslås i propositionen Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd, ska kompletteras med en bestämmelse som anger att om det inte finns plats för alla sökande, ska ett urval göras där de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder ska prioriteras. Det föreslås också att det ska tydliggöras i skollagen att de urvalsgrunder som i detta avsnitt föreslås för andra fristående skolenheter än resursskolor inte ska tillämpas på fristående resursskolor.

Bestämmelserna om villkor för nyetablering av fristående skolor ska förtydligas

Kriterierna för att bli godkänd som huvudman ska förtydligas och elevers rätt till en likvärdig utbildning ska få större betydelse

Regeringens förslag

Det ska förtydligas i skollagen att Skolinspektionen vid bedömningen av om en etablering av en fristående skola eller en ny utbildning vid en fristående skola skulle innebära påtagliga negativa följder särskilt ska beakta att alla elever har rätt till en likvärdig utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Ett av kraven för att Skolinspektionen ska godkänna en enskild som huvudman är att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den

kommun där utbildningen ska bedrivas. I förarbetena anges att fem år generellt sett kan anses vara en överskådlig period i sammanhanget (prop. 2009/10:157 s. 21). Med begreppet påtagliga negativa följder avses enligt förarbetena till skollagen bl.a. att kommunen skulle tvingas lägga ned en befintlig skola och detta skulle medföra att avståndet till närmaste skola avsevärt skulle öka för elever i kommunen eller att etableringen av en fristående skola annars skulle leda till större kostnadsökningar för kommunen som kvarstår på sikt (prop. 2009/10:165 s. 643 och prop. 1995/96:200 s. 45). Det är också sådana förhållanden som Skolinspektionen oftast lagt till grund för sina beslut när en ansökan avslagits på grunden påtagliga negativa följder. I praktiken innebär detta att om kommunen visar, eller det annars i Skolinspektionens utredning framkommer, sådana påtagliga negativa följder så ska inte ett godkännande lämnas. Det innebär att kommuner kan sägas ha ett, om än indirekt, avgörande inflytande över nyetableringar. Kommunernas roll i samband med etableringen av nya fristående skolor har också stärkts genom införandet av reglerna om obligatoriskt samråd (2 kap. 5 a § skollagen).

Enligt regeringens uppfattning finns det dock skäl att ytterligare förtydliga kommunernas inflytande vid tillståndsgivningen. Regeringen föreslår att det i skollagen förtydligas att det särskilt ska beaktas alla elevers rätt till en likvärdig utbildning vid bedömningen av om etableringen av en ny fristående skola eller en ny utbildning vid en fristående skola skulle innebära påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den delen av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Genom att kommunerna också – vilket föreslås nedan – ska vara skyldiga att yttra sig över en ansökan och i en konsekvensbeskrivning särskilt behandla en etablerings effekt på likvärdigheten stärks därmed kommunernas inflytande över nyetableringen av fristående skolor.

Kommuner ska vara skyldiga att yttra sig över ansökningar om godkännande

Regeringens förslag

Om en ansökan om att bli godkänd som huvudman avser förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola, ska Skolinspektionen inhämta ett yttrande från den kommun där utbildningen ska bedrivas. Kommunen ska i ett sådant fall inkomma med ett yttrande. Om ansökan avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska närliggande kommuner som kan antas bli berörda av ansökan ges tillfälle att yttra sig. En kommun som yttrar sig ska bifoga en bedömning av konsekvenserna av om ansökan skulle bifallas. Konsekvensbeskrivningen ska innehålla en analys av ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska konsekvenser utifrån de aspekter som Skolinspektionen ska bedöma.

Skälen för regeringens förslag

Enligt regeringens uppfattning är det ur kvalitetssynpunkt viktigt att prövningen av godkännande, inte minst när det gäller bedömningen av påtagliga negativa följder, sker utifrån ett så allsidigt och komplett underlag som möjligt. I det sammanhanget är ett yttrande med konsekvensbeskrivning från kommunen en viktig del. Då regeringen i denna proposition föreslår att det vid bedömningen av om etableringen av en ny fristående skola skulle innebära påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den delen av skolväsendet som anordnas av det allmänna, särskilt ska beakta alla elevers rätt till en likvärdig utbildning, framstår behovet av ett yttrande som än mer angeläget.

Regeringen föreslår således att regelverket kompletteras på så vis att ett yttrande ska inhämtas från lägeskommunen. I fråga om gymnasieutbildning ska även de närliggande kommuner som Skolinspektionen anser vara berörda ges tillfälle att yttra sig. En kommun som yttrar sig ska bifoga en bedömning av konsekvenserna om ansökan skulle bifallas.

Ytterligare rättsligt stöd för behandling av personuppgifter behövs inte

Regeringens bedömning

EU:s dataskyddsförordning, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och skollagens bestämmelser om behandling av personuppgifter utgör tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske hos kommuner och enskilda skolhuvudmän med anledning av förslagen i denna proposition. Det behöver således inte införas någon ytterligare dataskyddsreglering för denna behandling.

Regeringen redogör i propositionen för de närmare skälen för sin bedömning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Bestämmelserna om att huvudmän för förskoleklass och grundskola aktivt ska verka för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter och om urvalsgrunder för kommunala och enskilda huvudmän ska träda i kraft den 1 juli 2023. Bestämmelserna om urval ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024. Förslagen om att bestämmelserna i skollagen om villkor för nyetablering av fristående skolor ska förtydligas ska träda i kraft den 3 januari 2023.

Regeringens bedömning

Det bör inte införas några övergångsbestämmelser om att äldre föreskrifter ska få tillämpas under en övergångsperiod för urval till skolenhet med enskild

huvudman. Det finns inte heller i övrigt behov av några övergångsbestämmelser.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Regeringen anser att det är angeläget att de föreslagna ändringarna i skollagen, som förväntas bidra till att öka likvärdigheten i svensk skola, träder i kraft så snart som möjligt. Hänsyn behöver dock tas dels till att det krävs ett förberedelsearbete, dels till att skolor arbetar inom ramen för läsåret.

Bestämmelserna om de nu aktuella förpliktelseerna för huvudmännen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023. När det gäller bestämmelserna om urvalsgrunder föreslås de träda i kraft så snart som det är praktiskt möjligt. Huvudmännen behöver dock en viss tid för att förbereda ett genomförande av förslagen om lagfästa urvalsgrunder. Huvudmännen behöver utifrån de nya föreskrifterna ta ställning till vilka urvalsgrunder de ska tillämpa. Lagändringarna bör därför även i den delen träda i kraft den 1 juli 2023.

Motionerna

Följdmotioner

I kommittémotion 2021/22:4614 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 begärs avslag på propositionen. Motionärerna anser att förslagen innehåller allvarliga brister, bl.a. när det gäller förslaget om allsidig social sammansättning av elever. Begreppet och tillämpningen skapar enligt motionärerna en godtycklig lagstiftning som kommer att leda till stor osäkerhet för enskilda huvudman och rektorer. Den inriktning som regeringen valt skulle dessutom beskära föräldrars möjlighet att välja skola och det vore enligt motionärerna mer rimligt att man ser till att få insatser på plats för att öka engagemanget för ett aktivt skolval.

I kommittémotion 2021/22:4581 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 begärs avslag på propositionen. Motionärerna anser bl.a. att regeringens förslag kommer att slå hårt mot rätten att välja skola. Bussning och lottnings skulle enligt motionärerna bli instrument som används för att få till stånd en allsidig social sammansättning av skolor och klasser. Utbildningspolitiken bör enligt motionärerna präglas av ett starkt fokus på kunskap och bildning och inte på att göra eleverna till ett integrationsprojekt. Lika viktigt är det enligt motionärerna att skolplaceringarna är förutsägbara och rättssäkra.

I kommittémotion 2021/22:4602 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 1 begärs avslag på propositionen. Motionärerna anser att regeringens intentioner är goda, men att utfallet av förslagen snarare kommer att innebära att elever och vårdnadshavares rätt att välja skola inskränks samt medföra minskad likvärdighet. Vidare anser motionärerna att regeringens förslag om allsidig social sammansättning är otydligt och att det är bekymmersamt att det inte framgår tydligt i propositionen hur huvudmännen ska arbeta med detta. Därtill anser motionärerna att kösystemet behöver reformeras med en gräns för när man ska få ställa sitt barn i kö, att det

behövs bättre information och att det ska kombineras med andra urvalsgrunder för att inte missgynna de som flyttar in sent till en kommun.

I kommittémotion 2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 1 begärs avslag på propositionen. Motionärernas bedömning är att propositionen fokuserar för mycket på elevers sociala bakgrund och för lite på enskilda människors möjlighet att påverka sin situation. Motionärerna motsätter sig exempelvis förslaget att strävan efter allsidig social sammansättning ska göras till det övergripande målet när skolorna ska använda sig av urvalskriterierna för antagning. Motionärerna anser att regeringens proposition sammantaget har alltför stora brister.

I kommittémotion 2021/22:4567 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1 begärs avslag på propositionen. Motionärerna anser bl.a. att regeringen använder begrepp som social sammansättning utan vidare förklaring, vilket flera remissinstanser menar kommer att skapa betydande svårigheter för huvudmännen att tyda vilka lämpliga åtgärder som är förenliga med regeringsformen, barnkonventionen och diskrimineringslagen. Därtill blir Skolinspektionens möjligheter att granska hur huvudmän uppfyller kravet betydligt svårare att genomföra om det inte råder klarhet vad kravet de facto innebär.

Utskottets ställningstagande

Regeringen föreslår i propositionen ändringar i skollagen om urvalsgrunder för förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Det föreslås bl.a. att huvudmän för förskoleklass och grundskola så långt det är möjligt aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter och, om en sådan är uppnådd, vidta sådana åtgärder som behövs och är möjliga att vidta för att upprätthålla en sådan sammansättning. Vidare föreslås att de urvalsgrunder som ska få användas vid urval till skolenheter med kommunal och enskild huvudman för förskoleklass, grundskola och grundsärskola ska regleras i skollagen. Regeringen menar att förslagen i propositionen syftar till att öka likvärdigheten i skolan och att minska skolsegregationen.

Utfallet av förslagen kommer att innebära att elevers och vårdnadshavares rätt att välja skola inskränks. Förslagen innehåller enligt utskottet allvarliga brister och skulle skapa problem om de antogs. Regeringens förslag om allsidig social sammansättning är otydligt. Begreppet och tillämpningen skapar en godtycklig lagstiftning som kommer att leda till stor osäkerhet för huvudmän och rektorer. Den inriktning som regeringen valt kommer dessutom att beskära föräldrars möjlighet att välja skola.

Vidare är det viktigt att skolplaceringarna är förutsägbara och rättssäkra för den enskilde individen. Så kommer det inte att bli i det fall regeringens förslag skulle gå igenom.

En för utskottet separat fråga är propositionens förslag om att kommunala resursskolor med förskoleklass och fristående resursskolor med förskoleklass, grundskola och grundsärskola ska tillämpa samma urvalsgrund som

föreslagits i proposition 2021/22:156 Resursskolor och tilläggsbelopp för särskilt stöd för kommunala resursskolor inom grundskolan och grundsärskolan. Utskottet har tillstyrkt proposition 2021/22:156. Urvalsgrunden innebär att om det inte finns plats för alla sökande ska ett urval göras. Vid urval ska de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras. Denna del i den aktuella propositionen anser utskottet vara av stor betydelse för att ge goda förutsättningar för de elever som har störst behov av stöd och för resursskolorna.

Utskottet anser att regeringens förslag sammantaget har allt för stora brister och avstyrker därför propositionen förutom i den del som handlar om urvalsgrund för kommunala resursskolor med förskoleklass och fristående resursskolor med förskoleklass, grundskola och grundsärskola som tillstyrks.

I ärendet föreslår utskottet en följdändring i skollagen med anledning av att delar av regeringens lagförslag i den aktuella propositionen avstyrks.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet delvis motionerna 2021/22:4562 (KD) yrkande 1, 2021/22:4567 (L) yrkande 1, 2021/22:4581 (SD) yrkande 1, 2021/22:4602 (C) yrkande 1 och 2021/22:4614 (M) yrkande 1.

Ett nytt förslag om ett utvecklat skolval

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen att den ska återkomma med förslag på ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier, obligatoriskt skolval, bättre information och där bl.a. kötid finns med som möjlig urvalsgrund.

Jämför reservation 2 (S, V, MP).

Motionerna

Följdmotioner

Enligt kommittémotion 2021/22:4614 av Lars Hjärmered m.fl. (M) yrkande 2 är frågan om att få till ett utvecklat och bättre fungerande skolval angelägen för alla föräldrar och alla landets kommuner. Det borde finnas möjlighet till breda lösningar och med det arbetsro för svensk skola. Motionärerna begär därför att regeringen ges i uppdrag att återkomma med ett nytt förslag på ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier.

I kommittémotion 2021/22:4581 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 framgår att motionärerna inte delar regeringens uppfattning att ett kösystem är orättvist. Däremot instämmer motionärerna i att det finns brister i dagens system, såtillvida att barn som föds i början av året får en fördel gentemot dem som föds senare på året. Regeringen bör därför återkomma med förslag om lämplig tidpunkt för när föräldrar ska kunna ställa sina barn i kö till en fristående förskola eller skola.

I kommittémotion 2021/22:4602 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 2 begärs att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag på ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier. Att hitta en gemensam och långsiktig väg framåt för att utveckla friskolereformen hade enligt motionärerna tjänat svensk skola väl.

I kommittémotion 2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2 föreslås att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag på ett utvecklat skolval baserat på rimliga och förutsägbara kriterier.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ovan avstyrkt regeringens förslag om skolval. Frågan om ett utvecklat och bättre fungerande skolval är emellertid angelägen för alla elever och föräldrar och för alla landets kommuner. Utskottet anser att det fria skolvalet ska värnas. Som utskottet anför ovan är det viktigt att skolvalet är förutsägbart och rättssäkert. Vidare anser utskottet att det finns behov av att reformera dagens kösystem. Det är enligt utskottet inte rimligt och likvärdigt att vårdnadshavare i dag kan ställa sina barn i kö till vissa skolor redan vid barnets födsel. Regeringen bör därför analysera och föreslå en rimlig och väl avvägd tid för när man ska få ställa sina barn i kö.

Det borde enligt utskottet finnas möjlighet till breda lösningar och med det arbetsro för svensk skola. Att hitta en gemensam och långsiktig väg framåt för att utveckla friskolereformen hade tjänat svensk skola väl. Utskottet vill därför att regeringen ges i uppdrag att återkomma med ett nytt förslag för ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier, obligatoriskt skolval, bättre information och där bl.a. kötid finns med som möjlig urvalsgrund. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Utskottet tillstyrker därmed delvis motionerna 2021/22:4562 (KD) yrkande 2, 2021/22:4581 (SD) yrkande 2, 2021/22:4602 (C) yrkande 2 och 2021/22:4614 (M) yrkande 2.

Övriga frågor om skolval

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om övriga frågor om skolval.
Jämför reservation 3 (SD, KD), 4 (MP) och 5 (KD).

Motionerna

Följdmotioner

I kommittémotion 2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 3 anföras att urvalsgrunder ska regleras i skollagen och att ett urval ska göras om

det inte finns plats för alla sökanden. Motionärerna betonar vikten av att skolval och regler för antagning baseras på rimliga och förutsägbara kriterier.

I yrkande 4 anförs att vårdnadshavares önskemål, närhetsprincipen och syskonförtur ska finnas som urvalsgrunder och bör vara de överordnade bestämmelserna vid placering vid kommunala skolenheter.

Enligt yrkande 5 ska vårdnadshavares önskan, kötid, syskonförtur, geografisk närhet, placering i förskoleklass samt verksamhetsmässigt samband m.m. finnas som urvalsgrunder vid urval till fristående skolor.

För att öka jämlikheten föreslås i yrkande 6 ett aktivt och obligatoriskt skolval som säkerställer att elever och föräldrar informeras om den valfrihet som finns innan skolvalet äger rum. I ett sådant system bär kommunerna enligt förslaget ansvar för att informera alla föräldrar om valfriheten och de skolor som finns att välja inom kommunen. På så vis ökar enligt motionärerna föräldrars möjlighet att välja skola utifrån likvärdiga förutsättningar.

I yrkande 7 anser motionärerna att skolvalet ska öppna vid en senare tidpunkt än idag. Syftet med ett aktivt och obligatoriskt skolval är enligt motionärerna att fler ska kunna göra ett informerat val av skola för sina barn.

I yrkande 8 anförs att skolvalet och antagningen bör ske genom en kommunalt samordnad antagning där alla huvudmän har full insyn i skolvals- och antagningssystemet. På så vis säkerställs enligt motionärerna att det är eleverna som väljer skola, och inte att skolor väljer elever.

I kommittémotion 2021/22:4567 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 2 vill motionärerna införa en gemensam och inkluderande skolvalsplattform. Genom att samordna skolvalet på en digital plattform där alla skolor ingår, oavsett huvudman, kan skolvalet enligt motionärerna bli både enklare och mer tillgängligt för fler. Genom plattformen, som även ska innehålla information, statistik och verktyg för jämförelser, ska vårdnadshavare kunna rangordna vilka skolor de önskar åt sina barn. Plattformen ska även överta ansvaret för de kösystem som vissa fristående aktörer använder som urvalsmetod.

I yrkande 3 begärs att regeringen ska återkomma med förslag på åtgärder som förbättrar skolvalet utan lottningsmetoder. Om syftet är att få fler att delta aktivt i skolvalet efterfrågar motionärerna större fokus på åtgärder som t.ex. bättre information till underrepresenterade grupper, förläggning av svenska för invandrare och modersmålsundervisning till skolans lokaler och förändringar av regler för skolskjutsar. Därtill menar motionärerna att även friskolor bör åta sig ett ansvar för elever som kommer som nya till kommunen eller behöver omplaceras.

I yrkande 4 vill motionärerna att alla huvudmän ska få i uppdrag att motverka segregation men anför att en viktig principiell skillnad jämfört med regeringens förslag är att sådana åtgärder bör fokusera på hur skolsystemet utformas och hur det kan reformeras i syfte att möjligheterna att välja skola når alla elever och familjer. Det handlar snarare om att vidta strukturella åtgärder, som bättre information, mer kompensatorisk resursfördelning och riktade insatser för skolor i utsatta områden, än att försöka styra vissa elever till vissa skolor.

I yrkande 5 anser motionärerna att kötiden bör behållas som möjlig urvalsgrund till fristående skolor men begränsas till ett år.

I motion 2021/22:4608 av Annika Hirvonen (MP) begärs att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen med förslag om ett gemensamt skolvalssystem. Ett sådant skolvalssystem där alla skolor finns i samma system skulle enligt motionären underlätta för alla föräldrar att göra ett aktivt skolval på lika villkor.

Motioner från allmänna motionstiden

I partimotion 2021/22:2609 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 3 anförs att möjligheten för fristående skolor att använda sig av kösystem vid antagning av elever bör tas bort. För att skolvalets segregeringseffekter ska upphöra måste de antagningsregler som gäller för fristående skolor enligt motionärerna förändras.

I motion 2021/22:4209 av Annika Hirvonen och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkande 2 vill motionärerna göra skolvalet fritt och rättvist för alla. Idag förstärker skolvalet enligt motionärerna segregationen. Motionärerna vill bl.a. inrätta ett gemensamt antagningssystem för skolan. Ett sådant system bör administreras av Skolverket på regional nivå. Alla barn ska få samma chans att gå i önskad skola, oavsett föräldrar och bakgrund. Därför vill motionärerna ta bort kötid som urvalsgrund.

Utskottets ställningstagande

När det gäller ytterligare yrkanden som handlar om att på olika sätt och med olika åtgärder utveckla skolvalet, vill utskottet hänvisa till det tillkännagivande som utskottet ovan tillstyrker om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier. Utskottet ser inte skäl till att föregripa det arbetet. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2021/22:2609 (V) yrkande 3, 2021/22:4209 (MP) yrkande 2, 2021/22:4562 (KD) yrkandena 3–8, 2021/22:4567 (L) yrkandena 2–5 och 2021/22:4608 (MP).

Reservationer

1. Lagförslaget i övrigt, punkt 2 (S, V, MP)

av Gunilla Svantorp (S), Pia Nilsson (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Daniel Riazat (V), Linus Sköld (S), Annika Hirvonen (MP) och Aylin Fazelian (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan under förslagspunkt 1.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:158 i denna del och avslår motionerna

2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 1,

2021/22:4567 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 1,

2021/22:4581 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1,

2021/22:4602 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 1 och

2021/22:4614 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Att barn med olika bakgrunder möts i skolan har historiskt varit en av skolans stora framgångsfaktorer och en anledning till den stora reformen som genomfördes i och med grundskolans införande. Så ser det tyvärr inte ut längre. Därför finns det nu ett väl genomarbetat förslag från regeringen om att förändra skolvalets urvalsgrunder i syfte att uppnå mer blandade klasser och skolor. För att skolvalets segregeringseffekter ska upphöra måste de antagningsregler som gäller för fristående skolor förändras. Framför allt är det den flitigt utnyttjade möjligheten att använda köer som antagningskriterium som har stora segregeringseffekter. I många fall kan flera års kötid krävas för antagning, något som är till fördel för elever som kommer från socioekonomiskt starkare hem. Elever födda i Sverige får dessutom en fördel gentemot utlandsfödda elever, något som vi menar är helt oacceptabelt och som skyndsamt måste motverkas. Det är obegripligt att majoriteten av partierna i utskottet fortsätter att stötta de vinstdrivande skolföretagens rätt att välja ut de mest självgående eleverna.

2. Ett nytt förslag om ett utvecklat skolval, punkt 3 (S, V, MP)

av Gunilla Svantorp (S), Pia Nilsson (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Daniel Riazat (V), Linus Sköld (S), Annika Hirvonen (MP) och Aylin Fazelian (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 2,

2021/22:4581 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2,

2021/22:4602 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 2 och

2021/22:4614 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Med regeringens förslag tillgodoses önskemålet om ett nytt skolvalssystem som kommer att öka likvärdigheten och minska segregationen och något tillkännagivande behövs därför inte.

3. Övriga frågor om skolval, punkt 4 (SD, KD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD), Christian Carlsson (KD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkandena 3–5 och 7 samt avslår motionerna

2021/22:2609 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 3,

2021/22:4209 av Annika Hirvonen och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkande 2,

2021/22:4567 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2–5 och

2021/22:4608 av Annika Hirvonen (MP).

Ställningstagande

Vi anser liksom regeringen att ett urval ska göras om det inte finns plats för alla sökanden och att urvalsgrunder ska regleras i lag. Det gäller såväl vid placering på skolor med kommunal huvudman som vid mottagande vid skolor

med enskild huvudman. Vi vill dock betona vikten av att skolval och regler för antagning baseras på rimliga och förutsägbara kriterier.

Vårdnadshavares önskemål, närhetsprincipen och syskonförtur ska finnas som urvalsgrunder och bör vara de överordnade bestämmelserna vid placering vid kommunala skolenheter.

Vårdnadshavares önskan, kötid, syskonförtur, geografisk närhet, placering i förskoleklass samt verksamhetsmässigt samband ska dessutom finnas som urvalsgrunder vid urval till fristående skolor.

Vidar anser vi att skolvalet bör öppna vid en senare tidpunkt än idag. Syftet med ett aktivt och obligatoriskt skolval är att fler ska kunna göra ett informerat val av skola för sina barn.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

4. Övriga frågor om skolval, punkt 4 (MP)

av Annika Hirvonen (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4209 av Annika Hirvonen och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkande 2 och

2021/22:4608 av Annika Hirvonen (MP) samt avslår motionerna

2021/22:2609 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 3,

2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkandena 3–5 och 7 samt

2021/22:4567 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkandena 2–5.

Ställningstagande

I dag förstärker skolvalet segregationen. Det måste inte vara så. Alla barn ska få samma chans att gå i önskad skola, oavsett föräldrar och bakgrund. Jag vill ha ett fritt och rättvist skolval för alla. Kötid som urvalsgrund ökar skolsegregationen. Skolvalets segregeringseffekter behöver minskas genom att möjligheten att på förhand paxa plats på vissa skolor slopas. Kösystemet ger dessutom barn olika chans att få gå på den skola som deras föräldrar önskat. Jag anser att alla barn ska ha samma chans att gå i önskad skola, oavsett föräldrarnas inkomst, utbildningsnivå eller adress. Därför vill jag ta bort kötid som urvalsgrund.

Urvalsgrunder som syskonförtur och verksamhetsmässiga samband ska få användas av alla skolor och jag vill att skolhuvudmännen ska verka för en allsidig social sammansättning av elevgrupperna.

Det är viktigt att regeringen nu lägger fram förslag som kan motverka skolvalets segregeringseffekter. Samtidigt avstår regeringen från att lägga fram en helt central del av Utredningen om en mer likvärdig skolas (SOU 2020:28) förslag när det gäller skolvalet, nämligen ett gemensamt skolvalssystem. Det är angeläget att snarast få på plats ett sådant system som bör administreras av Skolverket på regional nivå. Alla föräldrar ska önska skola till sina barn under samma tidsperiod i ett system som inkluderar alla skolor, såväl kommunala som fristående. Det skulle underlätta för föräldrar att göra ett aktivt skolval och delta i det fria skolvalet på lika villkor.

Vidare skulle huvudmännens planering inför läsårsstart underlättas eftersom samma elev inte skulle kunna uppta mer än en plats vid något givet tillfälle. Det skulle dessutom undanröja möjligheterna att fuska med urval och antagning eftersom allt skulle hanteras i ett transparent system som omfattas av offentlighetsprincipen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

5. Samordnad antagning m.m., punkt 5 (KD)

av Christian Carlsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkandena 6 och 8.

Ställningstagande

Jag anser att skolvalet och antagningen ska ske genom en kommunalt samordnad antagning där alla huvudmän har full insyn i skolvals- och antagningssystemet. På så vis säkerställs att det är eleverna som väljer skola, och att skolor inte väljer elever.

För att öka jämlikheten föreslår jag ett aktivt och obligatoriskt skolval som säkerställer att elever och föräldrar informeras om den valfrihet som finns innan skolvalet äger rum. I ett sådant system bär kommunerna ansvar för att informera alla föräldrar om valfriheten och de skolor som finns att välja inom kommunen. På så vis ökar föräldrars möjlighet att välja skola utifrån likvärdiga förutsättningar.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:158 Ett mer likvärdigt skolval:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2021/22:4562 av Christian Carlsson m.fl. (KD):

1. Riksdagen avslår proposition 2021/22:158.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag på ett utvecklat skolval baserat på rimliga och förutsägbara kriterier och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att urvalsgrunder ska regleras i skollagen och att ett urval ska göras om det inte finns plats för alla sökande och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vårdnadshavares önskan, närhetsprincip och syskonförtur ska finnas som urvalsgrunder vid placering vid kommunala skolenheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vårdnadshavares önskan, kötid, syskonförtur, geografisk närhet, placering i förskoleklass, verksamhetsmässigt samband m.m. ska finnas som urvalsgrunder vid urval till fristående skolor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett aktivt och obligatoriskt skolval och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolvalet ska öppna vid en senare tidpunkt än i dag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolval och antagning bör ske genom en kommunalt samordnad antagning, där alla huvudmän har full insyn i skolvalssystemet, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4567 av Fredrik Malm m.fl. (L):

1. Riksdagen avslår propositionen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en gemensam skolvalsplattform och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag på åtgärder som förbättrar skolvalet utan lottningsmetoder och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla huvudmän ska få i uppdrag att motverka segregation och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behålla kötid som möjlig urvalsgrund till fristående skolor men begränsa kötiden till ett år och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4581 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om lämplig tidpunkt för när föräldrar ska kunna ställa sina barn i kö till en fristående förskola eller skola och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4602 av Fredrik Christensson och Niels Paarup-Petersen (båda C):

1. Riksdagen avslår proposition 2021/22:158.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag på ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4608 av Annika Hirvonen (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen med förslag om gemensamt skolvalssystem och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4614 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag på ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:2609 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten för fristående skolor att använda sig av kösystem vid antagning av elever bör tas bort och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4209 av Annika Hirvonen och Leila Ali-Elmi (båda MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra skolvalet fritt och rättvist för alla och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen
(2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹

dels att nuvarande 9 kap. 15 a–15 d §§ ska betecknas 9 kap. 15 b–15 e §§,
dels att 2 kap. 1 och 5 §§, 9 kap. 17, 18 och 21 a §§, 10 kap. 31 a, 35 och
36 §§, 11 kap. 30 a, 34 och 35 §§ och 28 kap. 5, 7, 8, 14 och 15 §§ ska ha
följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 9 kap. 15 b, 15 c och 15 d §§ ska sättas
närmast före 9 kap. 15 c, 15 d respektive 15 e §,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 2 kap. 8 c §, 9 kap. 15 a §,
10 kap. 30 a § och 11 kap. 29 a §, och närmast före 2 kap. 8 c §, 9 kap. 15 a §,
10 kap. 30 a § och 11 kap. 29 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.1 §²

I detta kapitel finns bestämmelser om

- huvudmän inom skolväsendet (2–8 a §§),
- kommuners resursfördelning (8 b §),
 - *huvudmannens ansvar i fråga om allsidig social sammansättning (8 c §),*
- ledningen av utbildningen (9–12 §§),
- lärare och förskollärare (13–24 §§),
- elevhälsa (25–28 §§),
- studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),
- registerkontroll av personal (31–33 §§),
- kompetensutveckling (34 §), och
- lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek (35 och 36 §§).

Lydelse enligt prop. 2021/22:157

Föreslagen lydelse

5 §³

Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem.

Godkännande ska lämnas om den enskilde

¹ Senaste lydelse av

9 kap. 15 a § 2017:1115

9 kap. 15 b § 2017:1115

9 kap. 15 c § 2017:1115

9 kap. 15 d § 2017:1115

rubriken närmast före 9 kap. 15 b § 2017:1115

rubriken närmast före 9 kap. 15 c § 2017:1115

rubriken närmast före 9 kap. 15 d § 2017:1115.

² Senaste lydelse 2018:608.

³ Senaste lydelse 2022:000.

1. genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten,

2. har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och

3. i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Vidare krävs att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i 5 a § andra stycket bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

För att godkännande ska lämnas krävs därutöver att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om *godkännandet* avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser *godkännandet* förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

För att godkännande ska lämnas krävs därutöver att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. *Vid bedömningen av om utbildningen innebär påtagliga negativa följder ska det särskilt beaktas att alla elever har rätt till en likvärdig utbildning.* Om *ansökan* avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser *ansökan* förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

Avser ansökan förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola, ska ett yttrande inhämtas från den kommun där utbildningen ska bedrivas. Kommunen ska i ett sådant fall inkomma med ett yttrande. Avser ansökan gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska närliggande kommuner som kan antas bli berörda av ansökan ges tillfälle att yttra sig. En kommun som yttrar sig ska bifoga en bedömning av konsekvenserna av om ansökan skulle bifallas. Konsekvensbeskrivningen

ska innehålla en analys av ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska konsekvenser utifrån de aspekter som anges i fjärde stycket.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskolenhet och, i förekommande fall, att utbildningen har en konfessionell inriktning.

Huvudmannens ansvar i fråga om allsidig social sammansättning

8 c §

En huvudman för förskoleklass eller grundskola ska så långt det är möjligt aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever vid sina skolenheter. Om en allsidig social sammansättning är uppnådd ska huvudmannen vidta sådana åtgärder som behövs och är möjliga att vidta för att upprätthålla en sådan sammansättning.

Arbetet enligt första stycket ska utföras kontinuerligt och med god framförhållning i förhållande till huvudmannens beslut om vilka urvalsgrunder som ska tillämpas vid placering eller mottagande vid huvudmannens skolenheter. I arbetet ingår att bedöma om elevsammansättningen på huvudmannens skolenheter är socialt allsidig. Om så inte är fallet eller om det finns en risk för att en allsidig social sammansättning blir mindre allsidig, ska huvudmannen utreda och analysera vilka åtgärder som är möjliga att genomföra och som kan väntas bidra till en mer allsidig social elevsammansättning eller till upprätthållande av en sådan sammansättning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur huvudmännens arbete enligt första stycket ska bedrivas.

9 kap.Urval*15 a §*

Om det inte finns plats för alla som har uttryckt önskemål om placering vid en viss skolenhet med förskoleklass ska ett urval göras.

Vid urval får endast följande urvalsgrunder användas:

1. förtur för elever som har ett syskon som redan går vid skolenheten (syskonförtur),

2. förtur baserat på geografiska mått (geografiskt baserat urval),

3. förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl,

4. slumpmässigt urval till en viss andel av platserna bland elever som inte omfattas av någon annan urvalsgrund (lika möjligheter), och

5. urval som följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a § (färdighetsprov i musik).

Lika möjligheter får inte användas som enda urvalsgrund.

Om utbildningen vid en viss skolenhet har begränsats till att avse elever som är i behov av särskilt stöd (resursskola) gäller inte första–tredje styckena och 15 § första stycket andra meningen. Om det inte finns plats för alla som har uttryckt önskemål om placering vid en viss resursskola ska ett urval göras. Vid urval ska de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras.

Lydelse enligt prop. 2021/22:156 *Föreslagen lydelse*

17 §⁴

Varje fristående förskoleklass ska vara öppen för alla elever som ska erbjudas utbildning i förskole-

En fristående förskoleklass ska vara öppen för alla elever som ska erbjudas utbildning i förskole-

⁴ Senaste lydelse 2022:000.

klassen. Utbildningen får dock begränsas till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling (resursskola).

Huvudmannen för en resursskola ansvarar för att bedöma om en elev är i behov av sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder. Det särskilda stödet ska behövas för att eleven ska utvecklas i riktning mot de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas i lågstadiet i den eller de skolformer som det kan bli aktuellt för eleven att gå i eller för att eleven ska undvika svårigheter i sin skolsituation. Bestämmelser om särskilt stöd finns i 3 kap.

klassen. Utbildningen får dock begränsas till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling (resursskola).

För en resursskola gäller inte 18 §. Om det inte finns plats för alla sökande till en viss resursskola ska ett urval göras. Vid urval ska de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 21 § andra stycket.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §⁵

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska *urvalet göras på grunder som är förenliga med 17 § första stycket och som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a §.*

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter som innebär ytterligare undantag för vissa elever.

Om det inte finns plats för alla sökande till en viss skolenhet med förskoleklass ska *ett urval göras.*

Vid urval får endast följande urvalsgrunder användas:

- 1. förtur för elever som har ett syskon som redan går vid skolenheten (syskonförtur),*
- 2. förtur baserat på geografiska mått (geografiskt baserat urval),*
- 3. förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl,*
- 4. slumpmässigt urval till en viss andel av platserna bland elever som inte omfattas av någon annan urvalsgrund (lika möjligheter), och*

⁵ Senaste lydelse 2016:911.

5. urval som följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a § (färdighetsprov i musik).

Geografiskt baserat urval får som mest tillämpas på hälften av platserna vid skolenheten.

Lika möjligheter får inte användas som enda urvalsgrund.

21 a §⁶

Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i en fristående förskoleklass inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 15 b § andra stycket andra meningen gäller för elever som valt en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem.

Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i en fristående förskoleklass inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 15 c § andra stycket andra meningen gäller för elever som valt en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem.

10 kap.

Urval

30 a §

Om det inte finns plats för alla som har uttryckt önskemål om placering vid en viss skolenhet med grundskola ska ett urval göras.

Vid urval får endast följande urvalsgrunder användas:

1. förtur för elever som har ett syskon som redan går vid skolenheten (syskonförtur),

2. förtur baserat på geografiska mått (geografiskt baserat urval),

3. förtur till en viss skolenhet med högre årskurser för elever som går vid en viss skolenhet med lägre årskurser (skolspår),

4. förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl,

5. slumpmässigt urval till en viss andel av platserna bland elever som inte omfattas av någon annan urvalsgrund (lika möjligheter),

⁶ Senaste lydelse 2017:1115.

6. urval enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § tredje stycket (tester och prov), och

7. urval som följer av ett beslut som har fattats med stöd av 9 a § (färdighetsprov i musik).

Om skolspår tillämpas på en skolenhet med högre årskurser som tar emot elever från en viss skolenhet, ska eleverna vid den skolenheten ingå i urvalet till skolenheten med högre årskurser även om elevernas vårdnadshavare inte har uttryckt önskemål om placering vid den skolenheten.

Lika möjligheter får inte användas som enda urvalsgrund.

Lydelse enligt prop. 2021/22:156 *Föreslagen lydelse*

31 a §⁷

En kommun får begränsa utbildningen vid en viss skolenhet till att avse elever som är i behov av särskilt stöd (resursskola). För en resursskola gäller inte 30 och 31 §§.

Kommunen ansvarar för att bedöma om en elev är i behov av sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder för att eleven ska kunna uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas eller för att eleven ska undvika svårigheter i sin skolsituation. Bestämmelser om särskilt stöd finns i 3 kap.

Kommunen beslutar om placering av en elev vid en resursskola, efter ansökan av elevens vårdnadshavare. Ansökan får även göras av elevens rektor, om eleven är placerad vid en av kommunens skolenheter och elevens vårdnadshavare medger det.

Om det inte finns plats för alla sökande ska ett urval göras. Vid urval ska de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras.

35 §⁸

Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd (resursskola), eller

En fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

⁷ Senaste lydelse 2022:000.

⁸ Senaste lydelse 2022:000.

3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

Huvudmannen för en resursskola ansvarar för att bedöma om en elev är i behov av sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder för att eleven ska kunna uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas eller för att eleven ska undvika svårigheter i sin skolsituation. Bestämmelser om särskilt stöd finns i 3 kap.

För en resursskola gäller inte 36 §. Om det inte finns plats för alla sökande till en viss resursskola ska ett urval göras. Vid urval ska de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 39 § tredje stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 §⁹

Om det inte finns plats för alla sökande, ska *urvalet* göras på grunder som är förenliga med 35 § första stycket och som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av

1. föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § tredje stycket,
2. andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar, eller
3. ett beslut som har fattats med stöd av 9 a §.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter som innebär ytterligare undantag för vissa elever.

Om det inte finns plats för alla sökande till en viss skolenhet med grundskola ska ett urval göras.

Vid urval får endast följande urvalsgrunder användas:

1. förtur för elever som har ett syskon som redan går vid skolenheten (syskonförtur),
2. förtur baserat på geografiska mått (geografiskt baserat urval),
3. förtur till en viss skolenhet för elever som går vid en viss skolenhet om skolenheterna har ett organisa-

⁹ Senaste lydelse 2016:911.

toriskt eller pedagogiskt samband (verksamhetsmässigt samband),

4. förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl,

5. slumpmässigt urval till en viss andel av platserna bland elever som inte omfattas av någon annan urvalsgrund (lika möjligheter),

6. urval enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § tredje stycket (tester och prov),

7. urval enligt andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar, och

8. urval som följer av ett beslut som har fattats med stöd av 9 a § (färdighetsprov i musik).

Geografiskt baserat urval får som mest tillämpas på hälften av platserna vid skolenheten.

Lika möjligheter får inte användas som enda urvalsgrund.

11 kap.

Urval

29 a §

Om det inte finns plats för alla som har uttryckt önskemål om placering vid en viss skolenhet med grundsärskola ska ett urval göras.

Vid urval får endast följande urvalsgrunder användas:

1. förtur för elever som har ett syskon som redan går vid skolenheten (syskonförtur),

2. förtur baserat på geografiska mått (geografiskt baserat urval),

3. förtur till en viss skolenhet med högre årskurser för elever som går vid en viss skolenhet med lägre årskurser (skolspår),

4. förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl, och

5. slumpmässigt urval till en viss andel av platserna bland elever

som inte omfattas av någon annan urvalsgrund (lika möjligheter).

Om skolspår tillämpas på en skolenhet med högre årskurser som tar emot elever från en viss skolenhet, ska eleverna vid den skolenheten ingå i urvalet till skolenheten med högre årskurser även om elevernas vårdnadshavare inte har uttryckt önskemål om placering vid den skolenheten.

Lika möjligheter får inte användas som enda urvalsgrund.

Lydelse enligt prop. 2021/22:156 Föreslagen lydelse

30 a §¹⁰

En kommun får begränsa utbildningen vid en viss skolenhet till att avse elever som är i behov av särskilt stöd (resursskola). För en resursskola gäller inte 29 och 30 §§.

Kommunen ansvarar för att bedöma om en elev är i behov av sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder för att eleven ska kunna uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas eller för att eleven ska undvika svårigheter i sin skolsituation. Bestämmelser om särskilt stöd finns i 3 kap.

Kommunen beslutar om placering av en elev vid en resursskola, efter ansökan av elevens vårdnadshavare. Ansökan får även göras av elevens rektor, om eleven är placerad vid en av kommunens skolenheter och elevens vårdnadshavare medger det.

Om det inte finns plats för alla sökande ska ett urval göras. Vid urval ska de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras.

En kommun får begränsa utbildningen vid en viss skolenhet till att avse elever som är i behov av särskilt stöd (resursskola). För en resursskola gäller inte 29–30 §§.

34 §¹¹

Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd (resursskola), eller
3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

Huvudmannen för en resursskola ansvarar för att bedöma om en elev är i behov av sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder för att eleven ska kunna uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av

En fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

¹⁰ Senaste lydelse 2022:000.

¹¹ Senaste lydelse 2022:000.

kunskaper som minst ska uppfyllas eller för att eleven ska undvika svårigheter i sin skolsituation. Bestämmelser om särskilt stöd finns i 3 kap.

För en resursskola gäller inte 35 §. Om det inte finns plats för alla sökande till en viss resursskola ska ett urval göras. Vid urval ska de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 38 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 §¹²

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på grunder som är förenliga med 34 § första stycket och som Statens skolinspektion godkänner.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter som innebär undantag för vissa elever.

Om det inte finns plats för alla sökande till en viss skolenhet med grundsärskola ska ett urval göras.

Vid urval får endast följande urvalsgrunder användas:

1. förtur för elever som har ett syskon som redan går vid skolenheten (syskonförtur),

2. förtur baserat på geografiska mått (geografiskt baserat urval),

3. förtur till en viss skolenhet för elever som går vid en viss skolenhet om skolenheterna har ett organisatoriskt eller pedagogiskt samband (verksamhetsmässigt samband),

4. förtur för elever som är i behov av särskilt stöd eller annars har särskilda skäl, och

5. slumpmässigt urval till en viss andel av platserna bland elever som inte omfattas av någon annan urvalsgrund (lika möjligheter).

Geografiskt baserat urval får som mest tillämpas på hälften av platserna vid skolenheten.

Lika möjligheter får inte användas som enda urvalsgrund.

¹² Senaste lydelse 2016:911.

28 kap.

Lydelse enligt prop. 2021/22:78 *Föreslagen lydelse*

5 §¹³

Beslut av en kommun eller en region får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller 25 kap. 10 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13, 14, 14 c eller 15 §,
2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 17 kap. 35 §, 19 kap. 45 §, 22 kap. 18 § eller 25 kap. 11 §,
3. avstängning enligt 5 kap. 17 eller 19 §,
4. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
5. skolskjuts enligt 9 kap. 15 b § första stycket, 9 kap. 15 c § första stycket, 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 18 kap. 30 § första stycket eller 18 kap. 31 § första stycket,
5. skolskjuts enligt 9 kap. 15 c § första stycket, 9 kap. 15 d § första stycket, 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 18 kap. 30 § första stycket eller 18 kap. 31 § första stycket,
6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 15 kap. 32 § eller 18 kap. 32 § första stycket,
7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §,
8. rätt till bidrag enligt 25 kap. 15 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13, 14 a, 14 c eller 15 §,
9. tillfälligt förbud enligt 26 kap. 18 §, eller
10. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹⁴

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
2. kostnadsfria resor enligt 9 kap. 15 d § första stycket eller 12 kap. 25 § första stycket, eller
2. kostnadsfria resor enligt 9 kap. 15 e § första stycket eller 12 kap. 25 § första stycket, eller
3. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §.

¹³ Senaste lydelse 2022:000.

¹⁴ Senaste lydelse 2017:1115.

8 §¹⁵

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas *hos* allmän förvaltningsdomstol i fråga om

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas *till* allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §, eller
2. kostnadsfria resor enligt 9 kap. 15 *d* § första stycket eller 13 kap. 23 § första stycket.
2. kostnadsfria resor enligt 9 kap. 15 *e* § första stycket eller 13 kap. 23 § första stycket.

14 §¹⁶

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas *hos* Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas *till* Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i specialskolan enligt 7 kap. 6 §,
2. skolpliktens förlängning enligt 7 kap. 13 § eller skolpliktens upphörande enligt 7 kap. 14 §,
3. åtgärder enligt 9 kap. 15 *d* § andra stycket eller 12 kap. 25 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
3. åtgärder enligt 9 kap. 15 *e* § andra stycket eller 12 kap. 25 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
4. rätt till utbildning för någon som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 3. Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

15 §¹⁷

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas *hos* Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas *till* Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i sameskolan enligt 7 kap. 7 §,
2. åtgärder enligt 9 kap. 15 *d* § andra stycket eller 13 kap. 23 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
2. åtgärder enligt 9 kap. 15 *e* § andra stycket eller 13 kap. 23 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
3. rätt till utbildning för någon som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 3. Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

1. Denna lag träder i kraft den 3 januari 2023 i fråga om 2 kap. 5 § och i övrigt den 1 juli 2023.

2. Bestämmelserna om urval i 9 kap. 15 a, 17 och 18 §§, 10 kap. 30 a, 31 a, 35 och 36 §§ och 11 kap. 29 a, 30 a, 34 och 35 §§ tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas höstterminen 2024.

¹⁵ Senaste lydelse 2017:1115.

¹⁶ Senaste lydelse 2017:1115.

¹⁷ Senaste lydelse 2017:1115.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

9 kap.

15 §

En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet.

Kommunen får annars frångå elevens vårdnadshavares önskemål endast om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Om utbildningen vid en viss skolenhet har begränsats till att avse elever som är i behov av särskilt stöd (resursskola) gäller inte första stycket andra meningen. Om det inte finns plats för alla som har uttryckt önskemål om placering vid en viss resursskola ska ett urval göras. Vid urval ska de elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras.